

1
کتاب الأمثال

PROVERBIORVM

ARABICORVM

Centuriæ duæ,

anonymo quodam Arabe collectæ & explicata:
cum interpretatione Latina & Scholiis

JOSEPHI SCALIGERI I. CÆS. F.

ET

THOMÆ ERPENII,

Editio secunda priore emendatior.

Lugduni Batavorum,

Ex Typographia ERPENIANA,

Linguarum Orientalium.

Prostant apud IOHANNEM MAIRE. 1623.

Doctissimo Juveni

D. MERICO CASAVBONO,

I s. Filio.

S. P. D. T. H. ERPENIVS.

VATVORDECIM
jam anni sunt, do-
ctissime Casaubone,
quod parenti tuo, vi-
ro summo, & orbis
Christiani ornamen-

to singulari, primum innotui. Is autem
simul ac me vidit, & Linguarum Orien-
taliū studiosissimum esse cognovit, ve-
hementer & me amare, & studiis meis
favere cepit, ita quidem ut, cum Arabi-
cæ linguæ desiderio, magni Scaligeri hor-
tatu, jam totum me flagrare, & libris
omnibus destitui animadverteret, supel-
lectilem suam Arabicam, quam satis ha-
bebat luculentam, ultro mihi offerret, &
concederet. quod quidem beneficium tanto

me gaudio affecit, ut me beatiorem cre-
 derem vivere neminem: & tantum
 Arabismi studium in me excitavit, ut
 majori cum ardore atque animi alacritate
 neminem unquam illas literas aggressum
 esse persuasum habeam. Is autem, singu-
 lari Dei Opt. Max. benedictione, studio-
 rum meorum successus fuit, ut antequam
 annus unus elaberetur, non multarum
 modo Vocum cognitionem, variorum li-
 brorum lectione, mihi compararem, sed
 et totius fere Grammaticæ, quæ difficil-
 lima semper erat habita rationem sic satis
 feliciter assequerer; & præceptis etiam in-
 cluderem, parentis tui hortatu: qui Viso
 rei successu enixè etiam à me petijt, ut li-
 bellum Proverbiorum Arabicorum, quem
 Vir summus Iosephus Scaliger majori ex
 parte Latinum fecerat, & notis illustra-
 verat, ego porro absolverem & in lucem
 ederem. id quod omnino recusandum
 mihi esse duxi: quòd quantus Vir fuisset
 Scali-

Scaliger, & quantillæ essent vires meæ
 (qui ne literas quidem Arabicas annum
 adhuc noveram) non ignorarem. Verum
 cum ille diutius instaret, valdeque ur-
 geret, seque de felici successu non dubita-
 re affirmaret, dixi, paratum esse me,
 quandoquidem ita vellet, experiri quid
 in ijs vertendis, & illustrandis possem.
 acceptoque ab ipso libello, haud multo
 post Salmurio, quo sub id tempus conces-
 seram, obscuriora aliquot Proverbia à
 me versa & illustrata ad ipsum misi, ro-
 gans simileum, uti quid de ijs judicaret,
 sincerè mihi vellet significare. Is sta-
 tim respondit. Legi specimen tua-
 rum observationem in Proverbia,
 qui mihi gustus ita placuit, ut de-
 siderio operis totius prope jam
 contabescam. Scito autem nuper
 me quando in Opuscula Scaliger
 & μακροίτης, quæ hic sunt edita præ-
 fationem scripsi, fidem tuam pu-
 blicè

blicè obstrinxisse. tuum erit spem
 quam commovisti non destituere.
 Cum præfationem eam videbis, vi-
 debis dolum meum, qui te nihil
 cogitantem reddidi publico obno-
 xium, atque adeo fidem simul tuam
 cum mea obstrinxi. Age igitur,
 utrumque nostrum libera, & nos
 tuis observationibus bea, &c. *Vt au-
 tem totum libellum absolvisse me intelle-
 xit, multoties, tum coram, tum per literas
 ad editionem ejus me est hortatus, at fru-
 stra, non meâ tamen culpâ; sed Typogra-
 phi penuria: qui simul ac datus fuit, libel-
 lus in lucem prodijt parentis tui nomini,
 merito à me dedicatus & consecratus. ita
 ut eum, non sine magno gaudio, uti literæ
 ejus testantur, typis Raphelengianis edi-
 tum viderit, haud multò ante quam è
 vita migravit. Nunc cum iterum is re-
 cudendus fuerit, eoque sublato, novus
 mihi patronus novæ huic editioni sit quæ-
 rendus*

rendus; nefas ego esse duxi, alium à te, qui juxta cum patre Arabicarum literarum, & mei es studiosus, quærere aut desiderare. Neque dubito, quin qui nuper tam animose & feliciter magni tui parentis famam adversus invidos, hujusque ævi Zoilos defendendam suscepisti, opusculum hoc longe ei cum viveret charissimum, diligenter à me recognitum, & elegantissimis typis excusum, ipsius loco, hilari vultu sis suscepturus, & pro amoris mei atque affectus, à pia memoria parente tuo, merito tuo, in te derivati sigillo accepturus, quod ut facias vehementer te etiam atque etiam rogo. Vale doctissime Casaubone, patriæque non virtutis tantum, & eruditionis, sed & famæ felicissimus hæres esto. id utique ex animo tibi precatur.

Tibi addictissimus

THOMAS ERPENIUS.

* 4

Clariss.

Viro

ISAACO CASAVBONO

S. P. D.

THOMAS ERPENIVS.

CC E tandem , vir Clarissi-
me , typis Raphelengianis ,
non Lebeanis, ut futurum pu-
tabas , excusum libellum no-
strum Proverbiorum : quem ut hilari ex-
cipias vultu, non necesse habeo multis te
orare : scio enim quanto jam diu ejus tan-
garis desiderio ; & quam crebro ad editio-
nem ejus , ut quid in eo præstiterim in-
tellexisti, imo vidisti, tum coram, tum
per literas me sis hortatus. tuum nunc erit
adversus invidos & libellum & me defen-
dere. tua enim ille solius auctoritate in
lucem prodit : tuo solius hortatu atque
suasu ego rudis adhuc pictor Veneri ab
Apelle inchoatæ manum admovere sum
ausus. Petieram à te non ita pridem per
literas , ut primo quoque tempore certio-
rem me faceres, an per te mihi liceret
quas-

quasdam tuas in tria quatuorve Proverbia
annotationes, quas in exemplari tuo in-
veneram, ijsdem adijcere : verum cum
nihil responderes (nec certe poteras ; pe-
rijsse enim in via literas meas postea in-
tellexi) prælumque me urgeret, absque
venia tua, eas suis locis, commodo pu-
blico motus, inserui : quod ut ne agrè
feras, per Musas Orientales, nostramque
amicitiam te ore & obtestor. Statueram
huic libello Proverbia aliquot alia multo
elegantissima, è varijs Arabum scriptis á
me collecta adijcere : verum cum quanti-
tatem eorum tantam esse nunc animad-
vertam, ut magnum per se volumen con-
stituunt, neque otij mihi satis ad ea ador-
nanda suppetat; malo in tempus aliud edi-
tionem eorum differre : visurus interim
an conatus nostri (quod equidem sperare
vix audeo) alijs æque atque tibi grati sint
futuri. Vale vir Clarissime, & ERPENIVM
tuum amare perge. Lugdunt Batavo-
rum, Calendis Martijs anni á nato Messia
M. D. C. XIV.

PRÆFATIO
THOMÆ ERPENII

ad Lectorem.

ACCIPERE, studiose Lector, Pro-
verbiorum, Sententiarum, Simi-
litudinum, piè, scitè, doctè argu-
teque (hæc enim omnia sicut apud
Hebræos **למד**, sic apud Arabes
موسم significationis suæ ambitu complectitur)
Centurias duas, collectas è celeberrimi apud
Arabes orientales Auctoris **ABU VBEID**,
aliorumque complurium monumentis literarijs,
& magnam partem explicatas ab Arabe quo-
dam erudito, cujus nomen ignoratur. Nactus
Romæ hunc libellum est Vir Clarissimus Doctis-
simusque D. de Florence, Christianissimi Regis
Ludovici XIII Præceptor; qui & eundem, ut
est Orientalium linguarum valde studiosus, ab
Arabe quodam Maronita in Latinum sermo-
nem transferendum sibi curavit, & in patriam
reversus cum Viro Clarissimo Isaaco Casaubono
communicavit. hîc lectu ejus plurimum delecta-
tus, totum descripsit, una cum Latina Arabis
illius versione, sed quæ, quod barbara plerum-
que & insulsa esset, ac sensum interdum nullum
aut ineptum redderet, parum ei placuit: unde
majorem libelli partem, ab initio scilicet ad Pro-
verb.

verb. CLXXVII, uno tamen & altero hîc illîc
omisso, ad Arabizantium Principem Ios. Sca-
ligerum transmittit, rogans eum ut quas anno-
taverat X aut XII sententias difficiliore^s La-
tinè sibi explicaret. Ille omnium quæ accepit
Latinam versionem Notis illustratam statim
remisit: quam ut vidit Casaubonus; exemplar
illud Scaligero missum, præterquam quod inte-
grum non esset, depravatè quoque admodum
descriptum fuisse, & locis aliquot manifestè in-
terpreti imposuisse animadvertit, ac vehemen-
ter doluit. unde postea aliud ei exemplar misit,
priori illo longè emendatius, descriptum manu
HADRIANI GVILIELMI sui, Pæ-
Memoriæ, (juvenis cum propter insignem
probitatem, & omnigenam eruditionem; tum
propter admirandos in Arabismo progressus, &
laudabiles conatus, longiori vitâ dignissimi,)
ex cujus collatione δὲ τῶν ὀρθῶν, ut mul-
toties hic exegit, ita ille promisit; sed morte ta-
men præventus nihil præstitit. Vnde egohorta-
tu ejusdem Casauboni, ut id in me recepi, Sca-
ligeri versione, primo cum illius, deinde cum ipso
etiam D. de Florence exemplari diligenter colla-
tâ, quæ à Scaligero versa non erant in Latinum
transtulî; quæ è prava lectione male versa, emen-
davi: reliqua integra reliqui. primis illis appo-
sui E; istis S. E; his S solum: quo quid illius,
quid meum, quid utriusque sit queas dignoscere.

Textus

Textui Arabico vocalium figuras, reliquasque notulas grammaticales, quam potui accuratissime apposui: quas enim exemplar M. S. habebat eae cum vulgare tantum Arabum idioma, non antiquum illud & nobile redolerent, nullius erant momenti.

Annotationes denique nonnullas haud inutilis, ut spero, adieci, quibus tum ipsa versio, tum proverbii ratio & usus potissimum explicantur: ubi observabis, non instituisse me explicare quodtuplíciter proverbium quodque adhiberi, & à nobis accipi possit: sed quem obtineat usum apud Arabes, quaeque ejus usus, qui proculdubio solus proprius & genuinus est, sit ratio: Est enim ille longe interdum diversus ab eo quem nos ficturi essemus: ut passim è Scholiis adjectis patet: rationemque habet abstrusiores, quam ut primo intuitu à quolibet percipi possit. ut manifestum est Proverb. v. vi. xv. xvii. xix. & aliis.

Reperi quoque in exemplari D. Casanboni quasdam ejus annotationes, quas nefas esse duxi omittere: itaque suis eas locis insertas invenies.

Tu, benigne Lector, omnia boni consule: & si proverbialia quaedam frigidiuscula tibi & parum elegantia videantur; id inde potissimum statue proficisci, quod Arabicae linguae majestas & elegantia in Latinum sermonem transfundi vix possit; & Arabum quoque, sicuti & reliquarum nationum omnium, pleraque proverbialia non eam servem

servent gratiam & dulcedinem in aliam linguam translata, quam in prototypis eorum est cernere: Habent enim (ut verbis Erasmi utar) hoc peculiare pleraque proverbia, ut in ea lingua sonare postulent in qua nata sunt: quod si in alienum sermonem demigrarint, multum gratiæ decedat. Quemadmodum sunt & vina quædam quæ recusent exportari, nec germanam saporis gratiam obtineant, nisi in his locis in quibus proveniunt. Cui consonum est quod ait magnus ille magni filii pater I. Cas. Scaliger de Subt. ad Card. Exerc. CCXCIIII. hisce verbis. Sic itaque censeo. Venere propria, quasque nativo cujusque linguæ decore foveri sententias quasdam, subnixasque certis, ut ita dicam, idiomatismi fulturis sustineri: quam in aliam quasi coloniam si deducas; iidem sane sint cives gratiam pristinæ commendationis non retinebunt. Hoc ita profecto demum est, atque si frenum imponas bovi. Sunt pigmenta quædam Hispanicæ argutiæ, Tuscæ altiloquentiæ, Gallicæ Veneris, Germanici impetus: quæ si cum exteris commutentur; sensus quidem manet, flexus communisque vel verborum, vel numerorum amittit vegetum nitorem illum, illamque lucis elegantiam, quibus eminebant in auribus indigenarum, &c. VALE.

NE pagella hæc sequentes vacent (bene-
vole Lector) lubet hîc apponere duas
Clarissimi Viri Isaaci Casauboni ad me Epi-
stolas, haud diu ante obitum ejus scriptas,
quibus judicium suum de hujus libelli edi-
tione exponit. Vale.

Vir Clarissime :

DEcumbebam in lectulo jam per aliquot dies
κλήνης, è morbo, cum munus tuum au-
reum mihi est allatum. Gavissus sum esse à te
perfectum adeo feliciter, quod ante aliquot an-
nos quum scripsissem te effecturum multi non
crediderunt posse à te præstari. Liberasti eadem
opera fidem meam, & decus tibi apud vere eru-
ditos immortale peperisti. Mihi imprimis illud
placuit (percurri enim statim, licet πύρετων) quod
magnum Scaligerum sæpe errantem sic revoca-
sti in viam, ut nihil propterea ejus existimatio-
ni sit decessurum. Fecisti quod virum bonum
decebat, & doctum. Perge eruditissime Er-
peni Spartam, quam θεῶν nactus es, ornare :
neque dubita adfuturum tuis conatibus Deum
immortalem, & tuis ingentibus laboribus præ-
mia ἀντάξια, quæ fortasse ab hominibus sperare
non potes οἷσι γὰρ βροτοὶ εἰσὶ; olim cumulate esse
repensum. Quod voluisti opus elegantissi-
mum in publicum prodire meo nomini inscri-
ptum, ago tibi eo nomine & habeo grates gra-
tissimas, quantas possum maximas. sed quomo-
do ego me erga te præbebo non ingratum? hoc
mihi postea serio cogitandum erit. Interim tibi
mitto pignus sinceri & magni amoris, operis
super à me editi exemplar. Videbis non defu-
isse nobis animum defendendæ veræ pietatis.
an aliquid præstiterimus operæ pretium ipse
æsti-

æstimabis vir Doctissime, & nos amabis. Vale
& sic hæc lege, ut in lecto scripta à febricitante.
Itaque Cl. viris Grotio & Heinsio scribere non
potui. Tu me excusabis, & exemplaria illis
curabis. Meus ἀδελφίδης Chabanæus tibi notus,
est nunc isthic: quem scis mihi esse charissi-
mum, planè ut filium, propter pietatem, &
multiplicem virtutem. Cupio illum à te ama-
ri. Vale iterum. Londini VII. Kal. Apr.
CICICXIV.

Tuus

IS. CASAVBONVS.

Vir Clarissime:

MEnsis jam fere præterijt, ex quo ægrotanti
mihi, & κλινήρ tum excellens munus est
ab affine tuo allatum. Rogavi statim illum, ut
quatuor exemplaria operis mei Baroniani cura-
ret ad te deferenda. Conatus etiam sum pauca
tibi scribere, & pro immortalis beneficio quo
me affecisti gratias tibi agere. Sed noli ama-
bo gratum animum meum æstimare ex ijs quæ
πυρίπλον, & lecto affixus tum scripsi. Ego vero
tantum me tibi eo nomine debere sentio, quan-
tum ne nunc quidem verbis possum exprimere.
Toto morbi mei tempore, fuit mihi in manibus,
dies noctesque tuus liber. Quantum autem pu-
tas tu me gaudere quod fidem meam liberave-
ris, idque tam insigniter? Non te fugit esse
quosdam Lutetiæ sciolos, qui exorienti gloriæ
tuæ ἀπὸ κακῆς ἐξέσεως ἐμφύτης invidentes, me vani-
tatis

tatis & φλυαρίας accusabant, quasi ea scripsis-
sem, quæ vires tuas superarent, quæque nun-
quam essent futura. Istis hominibus tua edi-
tio erit ἀληθῶν ὀφθαλμῶν, & quod ipsi non pos-
sunt præstare, id ab alio præstari, & quidem adeo
feliciter & doctè, iniquissimo ferent animo
Tu vero amicissime, Erpeni latrare ijs bonis,
quibus te Deus Immortalis manu adeo liberali
ornavit. Oro illum supplex ut longam tibi lar-
giatur vitam, & tuis studijs magis magisque
in dies benedicat: Vale, & si quid tua causa
possim, impera. Vxor ex animo te salutat. ipse
parenti tuo venerando, quem hic vidi, salu-
tem à me, si placet, nuntiabis. Londini ix. Kal.
Majas c i d i d c x i v.

Tuus ex animo

Is. CASAVBONVS.

PRO.

PROVERBIORVM ARABICORVM

Centuria Prima.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
رَبِّ دَائِمٍ كَرِيمٍ *

أَبْتَدِي بِعَوْنِ اللَّهِ وَأَجْمَعُ بَعْضَ
أَمْثَالِ وَأَقْوَالِ مِنْ تَأْلِيفِ أَبِي عُبَيْدٍ
وَالْبَوَاقِي وَالْحَمْدُ لِلَّهِ ❁

*In nomine Dei miseratoris misericordis,
domini aeterni augusti. S.*

Incipiam cum auxilio DEI, & col-
ligam quædam Proverbia & Sen-
tentias, ex libro ABI VBEID,
& reliquorum. Et Laus Deo. S.

A

NOTÆ

NOTÆ IOS. SCALIGERI.

قاليف σύνταξις. *ita omnes libros vo-*
cant, ut Græci. σύνταξις Π/ολέμαί/8μεγίστη
 قاليف بطلمیوس المجبستی.

I.

لَا تَرْكَبْ فَرَسًا غَيْرَكَ * أَغْنِي * لَا
 تَتَزَيَّنْ بِحِكْمَةٍ لَمْ تَفْهَمْهَا وَلَا تَفْتَخِرْ
 فِي صُنْعَةٍ لَا تَعْرِفُهَا ❁

Ne equites equum alienum. *id est,*
 Noli te ornare scientia quam non intelli-
 gis: nec gloriare arte quam non nosti. S.

II.

لَا تَرْمِ سِهَامًا فِي صُورَةٍ مِنْ حَدِيدٍ *
 أَغْنِي * لَا تَرْمِ كَلِمَةً فِي مَنْ هُوَ أَقْوَى
 مِنْكَ وَلَا تَقُمْ ضِدًّا عَلَيَّ مَنْ هُوَ أَقْوَى
 مِنْكَ ❁

Ne

Ne iace sagittas in idolum ferreum. *id est*, Ne iace verba tua in eum qui fortior te est; neque obsiste adversarius illi qui tibi pollet. S.

NOTÆ TH. ERPENII.

Sagitta in imaginem ferream jacta eam non transfigunt, sed resultantes jaculatorem potius ladunt: sic potentes imbecilliorum conatibus non laduntur, sed eos potius in ipsos retorquent. كَلِمَةً D. Scaliger transtulit verba

tua, *id est*, كَلِمَاتِكَ, cum sit solum verbum: quo modo si versum esset, haberet, me iudice, majorem *свѣдѣн*. quasi dicas Gallice: ne dites mot contre, &c.

III.

إِنْ كُنْتَ لَمْ تَعْرِفْ تَصْعَدْ فِي السَّمَاءِ
لَا تَسْلُكْ عَلَى السَّطْحِ * أَعْنِي * إِنْ
كُنْتَ لَمْ تَسْتَطِعْ أَنْ تَكُونَ تَحْتَ
الرَّيْبِيسِ فَلَا تَصْبِرْ رَيْبَسًا

Si nescis ascendere per scalam, non ambulabis super tectum. *id est*, Si non potes esse subjectus duci, neque dux eris. S.

NOTÆ TH. ERPENII.

Non solent ad dominium promoveri qui sub aliorum dominio continere se nequeunt: quia nemo rectè dominum agit, qui non antè ministrum gessit: adeò ut servitus via sit ad imperium, non secus ac scala ad tectum. Notius autem est quàm ut moneri debeat, tecta in Oriente plana esse & ambulationi accommoda.

IIII.

لَا تَصْعَدُ رِقْلَةَ الْجَبَلِ وَأَنْتَ مُزَيَّنٌ
لَيْلًا تَقَعُ * أَيْ * تَحْدَرُ مِنْ
الْإِفْتِخَارِ وَالْكِبْرِيَاءِ لِأَنَّ عَاجِلَ
الْمَوَاشِي يَسْقُطُ

Ne ascende cacumen jugi cum fueris ornatus, ne forte cadas. *id est*, Cave à typho & fastu, quia ocyssime inflatus (seu turgidus) cadit. S.

NOTÆ

NOTÆ TH. ERPENII.

Cave à typho & fastu, cum scilicet fortuna tibi
favet, ac negotia tua feliciter succedunt (id
enim requirunt verba, cum fueris ornatus)
instabilis enim est fortuna: & facile qui am-
bulat cadit: puto enim legendum عَاجِلٌ

المَاشِي celeriter, ambulans cadit: alioqui
verba ut scripta sunt, sonant festinans am-
bulantium.

V.

لَا تَلْبَسْ أَبْيَضَ بِاللَّيْلِ الْمَظْلَمِ * أَعْنِي *
لَا تَكُنْ مِنْ خَارِجِ مُزَيَّنًا وَمِنْ
دَاخِلِ مُتَلَبِّي ظُلْمَةٍ وَشَرٍّ

Ne indue album, nocte obscura. id est,
Ne sis extrinsecus decorus, & intrinsecus
plenus iniquitatis & nequitiae. S.

NOTÆ TH. ERPENII.

Acumen hîc latet Pythagoricum, quod mihi
non satis est pervium: nam etsi ὁλόγιον satis
sit perspicuum, non tamen video quomodo id
undique adagio respondeat.

VI.

لَا تُرْسِلْ كَلْبَكَ بِأَرْضِ آلَتِي لَيْسَ
فِيهَا صَيْدٌ * أَعْنِي * لَا تَغْضَبْ قَبْلَ
وَقْتِي

Ne immittas canem tuum in terram
ubi non est venatio. *id est*, Ne irascaris
ante tempus tuum. S.

NOTÆ THOMÆ ERPENII.

Varie usurpari queat elegans hoc proverbium, & multa significare : at quomodo illud denotet quod ῥολιασῆς hic affert, difficulter assequor : dicam tamen quid post diligentem considerationem mihi videatur ! Solent Venatores canes suos ligatos cohibere, nec ante dimittere quam in eum venerint locum ubi fera præsto est, & occasio eam capiendi commoda : sic ira & vindicta cupiditas coercenda, donec tempus & occasionem commoda iis proficiendi nanciscare : ut Arabum hoc nonnihil accedat ad illud Gallorum, n'irritez point les chiens auparavant que vous soiez aux pierres.

VII.

لَا تَسْلُكْ عُرْيَانًا فِي الْأَسْوَاقِ *
 أَعْنِي * لَا تَكْشِفْ سِرَّكَ قُدَّامَ النَّاسِ
 لِيَلَّا يَسْتَهْزِئُوا بِكَ فِي الْأَجْتِمَاعِ ☉

Ne deambula nudus per plateas. *id est*,
 Ne aperias secretum tuum coram homini-
 bus, ne subsannent te in conciliabulo. S.

VIII.

فَتَكَلَّمْ بِاللَّيْلِ حَيْثُ لَيْسَ طَيْرُ اللَّيْلِ *
 يَعْنِي * إِخْفِ سِرَّكَ وَكَرَمَكَ مِنْ
 مَجْمَعِ الْبَهَائِلِ وَالْجَهَالِ ☉

Verba fac nocte ubi non est avis no-
 cturna. *id est*, Occulta arcanum tuum &
 dignitatem tuam à turba idiotarum &
 stultorum. S.

NOTÆ TH. ERPENII.

*Quid intelligat per avem nocturnam non satis
 scio, unde ipsum proverbium mihi est ob-
 scurins.*

IX.

سَدِّ الْأَطْوَاقَ الْخَمْسَةَ لِيُضِيَءَ الْبَيْتُ
وَالسَّائِكِينَ فِيهِ * أَعْنِي * سَدِّ خَمْسَةَ
حَوَاسِي الْجَسَدِ لِتُضِيَءَ نَفْسُكَ فِي
ضَوْءِ الْحَيَاةِ ❦

Obstrue quinque fenestras, ut luceat domus, & habitans eam. *id est*, Obstrue (vel coërce) quinque sensus corporis ut luceat anima tua in luce vitæ. S.

NOTÆ TH. ERPENII.

Quid? an claudenda sunt fenestra ut luculenta sit domus? an non potius aperienda? Resp. Lux in domo posita vim suam non exerit, quamdiu solaris luminis ingressus per fenestras non impeditur, sed à vehementiori obfuscatur: sic mens hominis tanquam lux in corpore humano collocata, mundanis nugis & illecebris per fenestras sensuum circumfusa vim suam nequit exerere, & lumen cognitionis sui ipsius & creatoris sui de se fundere. obturandi itaque contra ea sunt sensus corporis, quo spiritus cognitioni sui ipsius commodius queat incumbere.

X.

لَا تَسْبَحْ فِي الْمَاءِ الْبَارِدَةِ فَتَهْلِكِ *
 أَعْنِي * لَا تَسْلِمِ نَفْسَكَ لِلشَّهَوَاتِ لِيَلْكَ
 تَمُوتَ فِي خَطِيئَتِكَ دَائِمًا بِعَذَابٍ ❀

Ne nata in aqua frigida ut pereas. *id est*, Ne te dedas cupiditatibus, ne moriaris in peccatis tuis, in æternum, in cruciatu.

NOTÆ I. SCALIGERI, & T. ERPENII.

Vt pereas. *Arabismus*. Ne nates in aqua frigida ne pereas si feceris. S. *Est proprie in Arab. & peribis, sed vide Rudim. nostra Arab. pag. 48.* خطيئتك *singulare est*, peccato tuo. *نفسك* *autem* verti quoque potest animam tuam. E.

XI.

فَكُنْ لِكُلِّ أَحَدٍ مِيزَانًا * يَعْنِي * كُنْ
 صَادِقًا وَلَا تَجُرْ عَنِ الْحَقِّ وَلَا تُظْلِمِ
 أَحَدًا فَتَتَرَكِيَ الْبِئْسَ ❀

As

Esto

Esto unicuique libra. *id est*, Esto iustus, neque declina ab æquo, & nemini injuriam facias, & abjicias justitiam. S.

NOTÆ IOS. SCALIGERI.

& abiicias: ne abiicias *Arabismus idem cum proximo.*

XII.

فَكُنْ حَيَارًا بَرِيًّا تَجَاهُ الصَّيَادُونَ *
يُعْنِي * إِذَا جَاءَكَ الْقِتَالُ عَلَى غَفْلَةٍ
فَتَجَنَّبْهُ وَأَهْرُبْ وَلَا تَقِفْ

Esto asinus silvestris, cui superveniunt venatores. *significat*, Quando superveniunt tibi rixæ ex inopinato, declina cas, fuge, nec confiste. S.

NOTÆ IOS. SCALIGERI.

Quomodo onager elabatur à venatoribus vide Leonem Africanum, ut hunc locum intelligas.

NOTÆ TH. ERPENII.

Solet onager velocissime abripi, ita ut ab instituto cursu revocari nequeat. Xenophon in Cyro Minore lib. 1. tantam ejus pernicitatem esse scribit, ut equos cursu longe superet.

sic

sic quoque rixæ fugienda. Vocatur autem
onager una quoque voce ab Arabibus فَرَّانٌ

عَلَجٌ item حِمَارٌ وَحْشِيٌّ asinus fe-

rus; & Psal. 104, 11. حِمَارٌ أَلْوَحْشِ

asinus feritatis. تَجَاهُ (pro quo legen-

dum تَجَبُّوْهُ) verterat D. Scaliger quem

prætereunt. sed longe significantius & histo-
ria sensui convenientius vertitur ut sonat, cui
superveniunt.

XIII.

لَا تَرْمِ الْحَجَرَ بِالْقَلْعِ * أَي * لَا

تَرْمِ الْكَلِمَةَ فِي الْإِنْسَانِ الْغَائِبِ

لَإِنَّ سَيِّدَهُ يَسْمَعُهَا

Ne jace lapidem in velificantem. id est,
Ne jace verbum in hominem absentem,
propterea quod Dominus ejus audit illud.

NOTÆ IOS. SCALIGERI.

Nemo potest maledicentia magis hominem ab-
sentem lacerare, quam lapide ferire eum qui in
medio

medio mari velificatur: tamen Deus malitiam lingua maledica ulciscitur.

NOTÆ TH. ERPENII.

D. Scaliger legit, بِالْمَقْلَعِ in velificatorem,

pro بِالْمَقْلَعِ id est, fundâ. male. Itaque proverbium est, Ne jace lapidem funda. quod longe est elegantius illo, & sensui ab interprete allato convenientius: sermo enim maledicus instar lapidis funda jacti etiam longe distantem ledit.

XIV.

أَبْرِدِ الشَّوْكَ بِالْبِرِّ * أَعْنِي * إِغْلِبِ
أَلَمَ الْجَسَدِ وَالشَّهَوَاتِ الرَّدِيَّةَ لَتَحْيَا *

Lima spinas limâ. hoc est, Vince affectum carnis, & cupiditates malas, ut vivas.
S. E.

NOTÆ TH. ERPENII.

Prava cupiditates hominem spinarum instar pungunt, ad scelera incitant, adeoque ad perditionem adigunt: earum itaque acumen, quam cara nobis est salus nostra, necesse est ut lima rationis, tanquam duriori, obtundamus.

XV.

XV.

لَا تُهْلِكِ الْجَوَاهِرَ بِالْعَيْدِ * أُعْنِي *
 لَا تَحْزَنْ وَلَا تَبْكِي فِي مَوْضِعٍ
 أَلْف ————— رَج

Ne perde margaritas in die festo. *id est*,
 Ne contristare, neque fleas in loco lati-
 tiæ. S.

NOTÆ TH. ERPENII.

*Proverbii hujus ratio obscura satis est: dicam
 tamen quid mihi videatur. Inter opes pretio-
 sas margaritæ sunt præcipuæ, & habentur
 charissimæ; unde earum amissio tristitiam
 affert prægrandem. hinc cum festa communi
 gaudio dicata sunt, vetat proverbium in iis
 margaritas amittere, ne qui eas amittit suâ
 jacturâ & mœrore reliquorum quoque gau-
 dium in dolorem convertat. quod vult ge-
 neraliter, apud hilares tristandum non esse.
 Fieri autem potest ut ab historia aliqua pro-
 verbium petitum sit.*

XVI.

كُنْ مَعَ الْعَوَسِجِ رَيْتَا * أُعْنِي *
 كُنْ

كُنْ مَعَ الْجَاهِلِ حَكِيمًا وَمَعَ
الْأَخْفِ عَاقِلًا

Esto cum paliuro oliva. *id est*, Esto cum stulto sapiens, & cum insano mentis compos. S.

NOTÆ TH. ERPENII.

نَرِيْتُونُ *oleum melius vertatur* : نَرِيْتُونُ *est*

oliva عَوْسَجٌ *autem (quod in Euang. Romanis pag. 32. malè per ثَس scribitur) est vilissima quoddam spina genus.*

XVII.

إِذَا رَكِبْتَ أَسَدًا أَحْتَذِرْ مِنْ
الْعَوَاصِفِ * يُعْنِي * إِذَا ضُرْتَ رَيْبًا
أَحْتَذِرْ مِنَ الْمَشَاوِرِينَ الْأَشْرَارِ

Cum equitaveris Leonem cave ab
ungue. *id est*, Cum factus fueris dux, (vel
prefectus) cave á consiliariis malis. S.

NOTÆ

NOTÆ IOS. SCALIGERI.

عوصف putamus esse brachium leonis cum
 rota planta & unguibus: quod neque Graci,
 neque Latini quo exprimant habent. Itali
 brancam, Teutones *klauw* / Galli la main
 ou la pate du lion vocant.

NOTÆ TH. ERPENII.

Ego عوصف illa significatione nusquam inve-
 nio, sed عاصف est tempestuosus; & tem-
 pestas; habetque in Plurali عواصف quod
 puto hujus loci esse, quanquam rationem pro-
 verbii non assequor.

XVIII.

أَغْلِقْ بَابَكَ بِوَجْهِ الْخَاطِفِينَ * أَي *
 أَغْلِقْ حَوَاشِيكَ بِوَجْهِ الْخَطِيئَةِ لِيَلَدَ
 يَخْطُفُوكَ الْأَعْدَاءُ

Occlude ostium tuum adversus rapto-
 res. id est, Claude sensus tuos contra pec-
 catum, ne te capiant hostes tui. S.

NOTÆ

NOTAE IOS. SCALIGERI.

Quasi Deus immittat homini hostes propter peccata.

NOTAE TH. ERPENII.

Mihi non est dubium quin per hostes hîc intelligentur ipsa peccata, & illecebra hujus mundi, qua hominem captivum abducunt in infernum. Affine est proverbium, nono supra posito.

XIX.

إِخْتَذِرْ مِنَ الْحَجَرِ الَّذِي بِيَدِكَ
كَيْفَ تَرْمِيهِ لِيَلَّا يَرْجِعَ عَلَيْكَ *
أَيَّ * إِنْ حَزِنْتَ إِلَّا جَلِ أَحَدٍ لِيَسْتَبِقَ
تَسْتَطِيعَ أَنْ تَكُونَ بِلَا حُزْنٍ

Cave á lapide quem in manu habes, quomodo jacies illum, ne in te redeat (*id est* retorqueatur.) *hoc vult*: Si contristatus es propter aliquem, reliquum esto ut possis esse sine dolore. S.

NOTAE TH. ERPENII.

Ut lapis cum vehementia in aliquid projectus facile

facile resilit in proiicientem, eumque laedit, idque eo vehementius quo majori cum impetu jacitur: sic vehemens ob amici mortem dolor percutit dolentem, eoque fortius quo vehementior est, ita quidem ut interdum dolentem conjungat ei cuius mortem dolet. Non enim desunt exempla eorum qui ob amicorum obitum totos se dolore confecerunt, nec ante dolere desierunt, quam dolor ipsis vitam abstulit. Id vetat Proverbium: & hoc est quod dicit scholiastes, ut possis esse sine dolore: id est, ne ita dole ut dolor tuus te auferat, tuque una cum dolore esse desinas; sed desinat dolor te manente superstiti. Nec puto adagium de alio dolore dici, quam qui ob mortem alicujus concipitur. Exemplar M. S. habebat

لَيْسَ تَبَقَا; ex quibus verbis componen-

dum لَيْسَ تَبَقَا putat D. Scaliger. bene; me iudice: vetat enim proverbium: at separatis hisce verbis ὁλόγιον narraret tantum: Non poteris manere sine dolore; nullo fere sensu.

XX.

لَا تَحْبِسِ الطَّائِوسَ وَالْحَمَامَةَ جُمْلَةً *

* يَغْنِي

B

يَعْنِي * لَا تَكُنْ وَقْتًا سَخِيفًا وَقْتًا

عَفِيفًا

Ne incarcerationem pavonem & columbam simul. *Significat* : Ne sis modo insolens, modo gravis (seu honestus.) S. E.

NOTÆ TH. ERPENII.

Qui interdum insolenter se gerit, ejus gravitas periclitatur, quippe quæ insolentiam tegere perpetuo judicatur.

XXI.

لَا تُرْسِلْ بِهَيْبَتِكَ لِلْمَرْجِ الَّذِي
لَيْسَ فِيهَا سَبَاجٌ * أَعْنِي * لَا تُطْلِقْ
مَشِيَّتَكَ وَرَاءَ الشَّهَوَاتِ بِلَا لِحَامٍ
النَّمُوسِ بِلَا أَلِيمٍ مَشِيَّتَكَ

Ne inimittas pecus tuam in pratum in quo non est sepes. *Sensus* : Ne emittas voluntatem tuam post cupiditates sine freno legis, sed obfrena voluntatem tuam (appetitum tuum.) S.

NOTÆ

NOTÆ TH. ERPENII.

*Proverbium elegans & perspicuum, cui simile
extat in Proverbiis Salomonis. بهيمة proprie*

*non est pecus, sed בהמה, id est, jumen-
tum, animal quadrupes majus. Arabum
tamen quidam bestiam quadrupedem ex-
ponunt.*

XXII.

أَنْزَيْتَ كَرَمَكَ بِيَدِكَ لَا بِيَدِ غَيْرِكَ *
أَعْنِي * وَبَخَّ نَفْسَكَ عَلَيَّ ذَنْبِكَ قَبْلَ
أَنْ يُوْخَ بِخُكَ غَيْرِكَ عَلَيْهِ

*Putā vitē tuā manu tuā, non ma-
nu alienā. Sensus: Reprehende te ipsum
super delicto tuo, priusquam alius te re-
prehendat super eodem. S.*

NOTÆ IOS. SCALIGERI.

*Lege و بَخَّ cum puncto: nam sine puncto و
est ravescere βεγχαίν. vide apologum de
perdice apud Gellium.*

NOTÆ TH. ERPENII.

Sic Horatius in Epistolis :

Multa quidem nobis facimus mala sæpe
Poëta,

Vt vineta egomet cædam mea. —

Quod autem D. Scaliger ait وبع *esse rauces-*

cere; puto eum falli : ابع *id significat,*

cujus futurum in secunda Conjugatione est

يُؤَبِّحُ; *quod fortassis ei imposuit.*

XXIII.

إِسْبَحْ فِي الْمَاءِ قَبْلَ الْمَسَاءِ *
أَعْنِي * تَطَهَّرْ بِتَوْبَةٍ قَبْلَ الْإِمْرَةِ حَالِ
وَقَبْلَ أَنْ يَأْتِيَكَ الْمَوْتُ ❁

Nata in aqua ante vesperam. *Sensus :*
Purificare poenitentiâ ante migrationem,
ac priusquam superveniat tibi mors. S.

NOTÆ IOS. SCALIGERI.

Allusum autem ad καθήμενους βαπτισμῶς
Mohamedanorum, quibus ex lege utuntur.

NOTÆ

NOTÆ TH. ERPENII.

Proverbium Arabice rhythmicum est & elegans, ejusdem sententia cum Pro. 44. Ut tarde nimis & periculose natatio sub vesperam instituitur, ita & periculose in extremam vitam pœnitentia differtur.

XXIV.

سُنَّ بَيْنَنَا هُوَ مَحْيِي الْحَدِيدِ *
 أَي * إِذَا وَجَدْتَ زَمَانًا مَقْبُولًا
 لِلسُّؤَالِ فَاطْلُبْ طَلِبَتَكَ بِسُرْعَةٍ *

Acue interea dum calet ferrum. *Id est,*
 Cum nactus fueris tempus opportunum
 quæstioni, interroga quæstionem tuam
 statim. S.

NOTÆ TH. ERPENII.

Acuere hîc sumitur pro cudere, quod cudendo
 res acuatur; sicuti contra חרה & חרר, quæ
 propriè cudere videntur significare, inter-
 dum pro acuere sumuntur. vide quæ infra
 annotabimus ad Proverb. 162. Extat autem
 hæc sententia in omnibus ferè linguis; & ge-
 neraliter significat occasionem oblatam arri-

piendam esse : unde scholiastes hoc loco eam nimium videtur restringere , dum soli questionem eam accommodat.

XXV.

مَنْ لَا يُعْطِ حَطْبًا لِلنَّارِ يَمْنَعُهَا
 مِنَ الْإِشْتِعَالِ * أَعْنِي * مَنْ
 يَنْخَرُ بِكَلَامِ الشَّكِّ يَمْنَعُ الْغَضَبَ
 إِلَّا يَلْتَبِ

Qui non dat lignum ad ignem , impedit illum quo minus exardescat. *Hoc est;*
 Qui pudefit ob verba scandali , impedit iram quo minus inflammetur. S. E.

NOTÆ TH. ERPENII.

Verba scandali vocantur quæ quis irapercitus in aliquem evomit. Elegans sanè proverbium. qui reprehensus aut objurgatus pudore suffunditur , nec se objurganti opponit , iram ejus cohibet atque impedit : qui verò contra facit , iram , ut ignem appositione lignorum , verbis suis accendit & inflamat. Idem ferè Salomon Prou. 26. his verbis.

בְּאֵפֶס עֵצִים הִכְבֶּה אֵשׁ וּבְאֵין נֶרֶן
יִשְׁחַק מְדוּן :

פֶּחָה לַגַּחְלִים וְעֵצִים לֵאשׁ וְאֵשׁ מְדִינִים
לְחַרְחֹר רֵיב :

Cum non fuerint ligna, extinguitur ignis :
sic cum non fuerit susurro, filebit con-
tentio.

Vt carbo ad prunas & ligna ad ignem : ita
vir contentiosus ad succendendum li-
tem.

XXVI.

مَا يَحْكُ رَأْسَكَ إِلَّا أَظْفَارُكَ * يَعْنِي *
لَيْسَ يَقْدِرُ أَحَدٌ يَقْضِي حَاجَتَكَ
كَمِثْلٍ تَشْتَهِي إِلَّا أَنْتَ

Non scabat caput tuum præter ungues
tuos. *Significat*, Nemo potest sufficere
necessitati tuæ quomodo tu cupis præter-
quam tu ipse. S.

NOTÆ TH. ERPENII.

Non scabat : *ad verbum* non scabet. *sed sic*
solent Arabes modum potentialem per Futu-
rum exprimere.

XXVII.

كَيْسَ الْبَخْلُ مِنْ أَخْلَاقِي وَلَكِنْ كَيْسَ
لِي مَا أَجُودُ بِهِ ————— ❁

Non est avaritia mihi naturalis : sed
deest mihi quo sim liberalis. E.

NOTÆ TH. ERPENII.

*Sententia elegantissima. Multorum scilicet vir-
tutibus obstat Res angusta domi, ut ait Poëta.*

خُلُقٌ est Plurale à Singulari أَخْلَاقٌ

quod habes Prou. 65. Non est avaritia ex
naturis meis, id est, ex proprietatibus mi-
hi naturalibus.

XXVIII.

لَا تَحْكُمِ النَّارَ بِالسَّكِّينِ *
أَعْنِي * إِنْ تَبِهَ بِكَلَامِكَ مِنَ الْجَهَالِ
وَلَا تَصَاحِبِ الْغَاضِبَ بِسُرْعَةٍ ❁

Ne scalpito ignem gladio. *Significat :*
In loquendo cave à stultis ; nec societa-
tem contrahe cum iracundo temere. S.

NOTÆ

NOTÆ TH. ERPENII.

Istud temere omittendum est, nam بِسْرَعَةٍ
non significat temere, sed cito, celeriter, &
 الْغَاضِبُ بِسْرَعَةٍ irascens cito, est id
 quod uno vocabulo Latini dicunt, iracundus.
 Est autem hoc adagium Pythagoræ symbo-
 lum ad verbum, Πῦρ σιδήρῳ μὴ σκαλεῖν,
 cuius mens est, iracundum non esse laces-
 sendum: quomodo & Arabicum explicat
 scholiastes, dicens id velle; Cavendum in
 sermone esse à stultis & iracundis, nec fami-
 liariter cum iis conversandum esse, atque adeo
 multo minus eos esse irritandos: Vt enim
 pruna quamdiu relinquuntur placida sunt,
 suisque cineribus ardorem suum tegunt, quam
 primum vero contrectantur & fodiuntur hor-
 rendam ostendunt faciem, vim magnam
 scintillarum eiiciunt, ac in apertam tandem
 flammam erumpunt: sic naturâ iracundi
 quamdiu soli & intacti vivunt, malitiam
 suam tegunt; quam primum vero cum aliis
 conversantes vel levissimè tanguntur, eam
 produnt, vultum mutant, loquuntur horrenda,
 ira que vehementi accenduntur. Hinc & Sa-
 lomon Prov. 22. אל תתורע את בעל אף ואח אשׁ Ne fias amicus iracundo: &

كُنْ مَعَ الْجَاهِلِ حَكِيمًا وَمَعَ
الْأَخْفَقِ عَاقِلًا

Esto cum paliuro oliva. *id est*, Esto cum stulto sapiens, & cum infano mentis compos. S.

NOTÆ TH. ERPENII.

oleum melius vertatur : نَرِيْتُونُ *est* نَرِيْتُ

oliva عَوْسَجُ *autem* (quod in Euang. Romanis pag. 32. malè per ثَن scribitur) *est* vilissima quoddam spina genus.

XVII.

إِذَا رَكِبْتَ أَسَدًا أَحْتَذِرْ مِنْ
الْعَوَاصِفِ * يُعْنِي * إِذَا صِرْتَ رَئِيسًا
أَحْتَذِرْ مِنَ الْمَشَاوِرِ مِنَ الْأَشْرَارِ

Cum equitaveris Leonem cave ab ungue. *id est*, Cum factus fueris dux, (vel prefectus) cave á consiliariis malis. S.

NOTÆ

NOTÆ IOS. SCALIGERI.

عوصف putamus esse brachium leonis cum
 tota planta & unguibus: quod neque Græci,
 neque Latini quo exprimant habent. Itali
 brancam, Teutones *klauw* / Galli la main
 ou la pate du lion vocant.

NOTÆ TH. ERPENII.

Ego عوصف illa significatione nusquam inve-
 nio, sed عاصِفٌ est tempestuosus; & tem-
 pestas; habetque in Plurali عَوَاصِفٌ quod
 puto hujus loci esse, quanquam rationem pro-
 verbii non assequor.

XVIII.

أَغْلِقْ بَابَكَ بِوَجْهِ الْخَاطِفِينَ * أَي *
 أَغْلِقْ حَوَاشِيَّ بِوَجْهِ الْخَطِيئَةِ لِيَلَا
 يَخْطِفُونِي إِلَّا عَدَاً ۞

Occlude ostium tuum adversus rapto-
 res. id est, Claude sensus tuos contra pec-
 catum, ne te capiant hostes tui. S.

NOTÆ

NOTÆ IOS. SCALIGERI.

Quasi Deus immittat homini hostes propter peccata.

NOTÆ TH. ERPENII.

Mihi non est dubium quin per hostes hic intelligentur ipsa peccata, & illecebra hujus mundi, quæ hominem captivum abducunt in infernum. Affine est proverbium, nono supra posito.

XIX.

إِخْتَذِرْ مِنَ الْحَجَرِ الَّذِي بِيَدِي
كَيْفَ تَرْمِيهِ لِيَلَّا يَرْجِعَ عَلَيْكَ *
أَيَّ * إِنْ حَزِنْتَ لِأَجْلِ أَحَدٍ لِبَسْتَبِقِ
قَسْطِطِيعُ أَنْ تَكُونَ بِلَا حُزْنٍ ❖

Cave á lapide quem in manu habes, quomodo jacies illum, ne in te redeat (*id est* retorqueatur.) *hoc vult*: Si contristatus es propter aliquem, reliquum esto ut possis esse sine dolore. S.

NOTÆ TH. ERPENII.

Ut lapis cum vehementia in aliquid projectus facile

facile resilit in proiicientem, eumque laedit, idque eo vehementius quo majori cum impetu jacitur: sic vehemens ob amici mortem dolor percutit dolentem, eoque fortius quo vehementior est; ita quidem ut interdum dolentem conjungat ei cuius mortem dolet. Non enim desunt exempla eorum qui ob amicorum obitum totos se dolore confecerunt, nec ante dolere desierunt, quam dolor ipsis vitam abstulit. Id vetat Proverbium: & hoc est quod dicunt scholiastes, ut possis esse sine dolore: id est; ne ita dole ut dolor tuus te auferat, tuque una cum dolore esse desinas; sed desinat dolor te manente superstite. Nec puto adagium de alio dolore dici, quam qui ob mortem alicujus concipitur. Exemplar M. S. habebat.

كَيْسٌ تَبَقَا; ex quibus verbis componen-

dum كَيْسٌ تَبَقَا putat D. Scaliger. bene; me judice: vetat enim proverbium: at separatis hisce verbis ὁλόιον narraret tantum: Non poteris manere sine dolore; nullo fere sensu.

XX.

لَا تَحْيِسُ الطَّائِسَ وَالْحَمَامَةَ جُنْدَةً *

* مَعْنَى

B

يَعْنِي * لَا تَكُنْ وَقْتًا سَخِيفًا وَقْتًا
عَفِيفًا

Ne incarcerationem pavonem & columbam
simul. *Significat* : Ne sis modo insolens,
modo gravis (sen honestus.) S. E.

NOTA TH. ERPENII.

*Qui interdum insolenter se gerit, ejus gravitas
periclitatur, quippe qua insolentiam regere
perpetuo judicatur.*

XXI.

لَا تُرْسِلْ بَهِيمَتَكَ لِلْمَرْجِ الَّذِي
لَيْسَ فِيهَا سَبَاجٌ * أَعْنِي * لَا تُطْلِقْ
مَشِيَّتَكَ وَرَاءَ الشَّهَوَاتِ بِلَا لِحَامٍ
النَّامُوسِ بَلْ أَلْحِمْ مَشِيَّتَكَ

Ne inimittas pecus tuam in pratum in
quo non est sepes. *Sensus* : Ne emittas
voluntatem tuam post cupiditates sine
freno legis, sed obfrena voluntatem tuam
(appetitum tuum.) S.

NOTA

NOTÆ TH. ERPENII.

Proverbium elegans & perspicuum, cui simile extat in Proverbiis Salomonis. بهيمة proprie

non est pecus, sed בהמה, id est, jumentum, animal quadrupes majus. Arabum tamen quidam bestiam quadrupedem exponunt.

XXII.

أَنْزَبْ كَرَمَكَ بِيَدِكَ لَا بِيَدِ غَيْرِكَ *
 أَغْنِي * وَبَخْ نَفْسَكَ عَلَى ذَنْبِكَ قَبْلَ
 أَنْ يَبْخَكَ غَيْرُكَ عَلَيْهِ ۞

Putā vitē tuā manu tuā, non manu alienā. *Sensus*: Reprehende te ipsum super delicto tuo, priusquam alius te reprehendat super eodem. S.

NOTÆ IOS. SCALIGERI.

Lege و بَخْ cum puncto: nam sine puncto و بَخْ est rauescere βεγχαίν. vide apologum de perdice apud Gellium.

NOTÆ TH. ERPENII.

Sic Horatius in Epistolis :

Multa quidem nobis facimus mala sæpe
Poëtæ,

Vt vineta egomet cædam mea. —

Quod autem D. Scaliger ait وبع *esse rauces-*

cere; puto eum falli : ابع *id significat,*

cujus futurum in secunda Conjugatione est

يُؤَبِّحُ; *quod fortassis ei imposuit.*

XXIII.

إِسْبَحْ فِي الْمَاءِ قَبْلَ الْمَسَاءِ *
أَغْنِي * تَطَهَّرْ بِتَوْبَةٍ قَبْلَ الْإِمْرِ تَحَالِ
وَقَبْلَ أَنْ يَأْتِيَكَ الْمَوْتُ ❁

Nata in aqua ante vesperam. *Sensus :*
Purificare poenitentiâ ante migrationem,
ac priusquam superveniat tibi mors. S.

NOTÆ IOS. SCALIGERI.

Allusum autem ad καθήμενους βαπτισμους
Mohamedanorum, quibus ex lege utuntur.

NOTÆ

NOTÆ TH. ERPENII.

Proverbium Arabice rhythmicum est & elegans, ejusdem sententiæ cum Pro. 44. Ut tarde nimis & periculose natatio sub vesperam instituitur, ita & periculose in extremam vitam pœnitentia differtur.

XXIV.

سَنَ بَيْنَنَا هُوَ مَحْيِي الْحَدِيدِ *
 أَي * إِذَا وَجَدْتَ زَمَانًا مَقْبُولًا
 لِلسُّؤَالِ فَاطْلُبْ طَلِبَتَكَ بِسُرْعَةٍ *

Acue interea dum calet ferrum. *Id est,*
 Cum nactus fueris tempus opportunum
 quæstioni, interroga quæstionem tuam
 statim. S.

NOTÆ TH. ERPENII.

Acuere hîc sumitur pro cudere, quod cudendo
 res acuatur; sicuti contra حَرَّةٌ & حَرَرٌ, quæ
 propriè cudere videntur significare, inter-
 dum pro acuere sumuntur. vide quæ infra
 annotabimus ad Proverb. 162. Extat autem
 hæc sententia in omnibus ferè linguis; & ge-
 neraliter significat occasionem oblatam arri-

piendam esse : unde scholiastes hoc loco eam nimium videtur restringere , dum soli quaestioni eam accommodat.

XXV.

مَنْ لَا يُعْطِ حَطْبًا لِلنَّارِ يَمْنَعُهَا
 مِنَ الْإِشْتِعَالِ * أَعْنِي * مَنْ
 يَنْخَرُ بِكَلَامِ الشَّكِّ يَمْنَعُ الْغَضَبَ
 أَلَّا يَلْتَهُ

Qui non dat lignum ad ignem , impedit illum quo minus exardescat. *Hoc est;*
 Qui pudefit ob verba scandali , impedit iram quo minus inflammetur. S. E.

NOTÆ TH. ERPENII.

Verba scandali vocantur quæ quis ira percitus in aliquem evomit. Elegans sanè proverbium. qui reprehensus aut objurgatus pudore suffunditur , nec se objurganti opponit , iram ejus cohibet atque impedit : qui verò contra facit , iram , ut ignem appositione lignorum , verbis suis accendit & inflammat. Idem ferè Salomon Prou. 26. his verbis.

בְּאֵפֶס עֵצִים הִכְבֵּה אֵשׁ וּבְאֵין נֶרְנָן
יִשְׁחַק מְדוּן :

פֹּחֶה לַגַּחְלִים וְעֵצִים לֹאֵשׁ וְאִישׁ מְדִינִים
לַחֲרֹר רִיב :

Cum non fuerint ligna, extinguitur ignis :
sic cum non fuerit susurro, filebit con-
tentio.

Vt carbo ad prunas & ligna ad ignem : ita
vir contentiosus ad succendendum li-
tem.

XXVI.

مَا يَحْكُمُ رَأْسُكَ إِلَّا أَظْفَارُكَ * يَعْنِي *
كَيْسَ يَقْدِرُ أَحَدٌ يَقْضِي حَاجَتَكَ
كَمِثْلٍ تَشْتَهِي إِلَّا أَنْتَ

Non scabat caput tuum præter ungues
tuos. *Significat*, Nemo potest sufficere
necessitati tuæ quomodo tu cupis præter-
quam tu ipse. S.

NOTÆ TH. ERPENII.

Non scabat : *ad verbum* non scabet. *sed sic*
solent Arabes modum potentialem per Futu-
rum exprimere.

XXVII.

كَيْسَ الْبَخْلُ مِنْ أَخْلَاقِي وَلَكِنْ كَيْسَ
 لِي مَا أَجُودُ بِهِ ————— ❖

Non est avaritia mihi naturalis : sed
 deest mihi quo sim liberalis. E.

NOTÆ TH. ERPENII.

*Sententia elegantissima. Multorum scilicet vir-
 tutibus obstat Res angusta domi, ut ait Poëta.*

خُلُقٌ est Plurale à Singulari أَخْلَاقُ

quod habes Prou. 65. Non est avaritia ex
 naturis meis, id est, ex proprietatibus mi-
 hi naturalibus.

XXVIII.

لَا تَحْكِي النَّارَ بِالسَّكِينِ *
 أَغْنِي * إِنْ تَبِهَ بِكَلَامِكَ مِنَ الْجَهَالِ
 وَلَا تَصَاحِبِ الْغَاضِبِ بِسُرْعَةٍ ❖

Ne scalpito ignem gladio. *Significat :*
 In loquendo cave à stultis ; nec societa-
 tem contrahere cum iracundo temere. S.

NOTÆ

NOTÆ TH. ERPENII.

Istud temere omittendum est, nam بيسرعة

non significat temere, sed cito, celeriter, &

irascens cito, est id الغاضب بسرعة

quod uno vocabulo Latini dicunt, iracundus. Est autem hoc adagium Pythagoræ symbolum ad verbum, Πῦρ σιδήρῳ μὴ σκαλᾶειν, cujus mens est, iracundum non esse lacescendum : quomodo & Arabicum explicat scholiastes, dicens id velle; Cavendum in sermone esse à stultis & iracundis, nec familiariter cum iis conversandum esse, atque adeo multo minus eos esse irritandos : Vt enim pruna quamdiu relinquuntur placida sunt, suisque cineribus ardorem suum tegunt, quam primum vero contrectantur & fodiuntur horrendam ostendunt faciem, vim magnam scintillarum eiiciunt, ac in apertam tandem flammam erumpunt : sic naturâ iracundi quamdiu soli & intacti vivunt, malitiam suam tegunt; quam primum vero cum aliis conversantes vel levissimè tanguntur, eam produnt, vultum mutant, loquuntur horrenda, iraque vehementi accenduntur. Hinc & Salomon Prou. 22. וְאַתָּה אַל תִּהְיֶה אֶל אִירָאָה נֶאֱמָר Ne fias amicus iracundo: &

B 5

Сум

cum viro iracundo ne eas. *Quod ad eum sensum istius Pythagorici attinet, quo perhibetur inanem operam significare, eum fortassis & Arabico queas tribuere, sed notatum aliam esse significationem ignis; nam in priori proverbii sensu jam exposito sumitur pro pruna, at in hoc posteriori sumendus est pro flammâ, ut utrumque indifferenter significat vox ignis in omni lingua.*

XXIX.

لَا تَتَقَلَّبْ مَعَ أَسَدٍ ذِي أَرْبَعَةٍ
قَوَائِمَ * أَي * تَحَدَّرَ وَاجْتَنَبَ
كُلَّ إِنْسَانٍ خَبِيْثٍ

Ne conversare cum leone quadrupede.
id est, Cave & declina omnem hominem nequam. S.

XXX.

لَا تَكُنْ فِي زَمَانِ الْقَبْضِ نَمْلَةً

Esto in diebus æstatis formica. S.

NOTÆ I. SCALIGERI, & T. ERPENII.

Lego لَا تَكُنْ, non لَا تَكُنْ, quod est contrarium;

erarium : nam hortatur ut provideat egestati futura, dum per tempus & aetatem licet : ut eodem exemplo in primo sermone Horatii, & in Proverbiis Salomonis. S. Melius legatur

كُن : sed *تamen imperativum etiam secunda Futuri personae interdum praefigi habes pag. 51. Rudimentorum Arab. E.*

XXXI.

فِي كَاسِ الْجَسَدِ لَا تَشْرَبِ الْخَمْرَ *
أَعْنِي * لَا تَتَلَذَّذْ مَعَ الزَّانَةِ لَا
بِالْقَوْلِ وَلَا بِالْفِعْلِ أَبَدًا ❁

In patera carnis ne bibe merum. significat, Ne delitieris cum scortatoribus, neque verbo neque facto in æternum. S.

XXXII.

لَا تُطَيِّرِ السَّنُونِيَّاتِ فِي زَمَانِ
الْقَبْظِ * أَعْنِي * لَا تُوقِعْ أَمْرًا وَلَا
شَرًّا بَيْنَ الْعَاقِلِ وَالْجَاهِلِ ❁
Ne

Ne admitte ad volatum hirundines
tempore æstatis. *Significat*: Ne mitte ne-
gotium aut malum inter sapientem &
stultum. S.

NOTÆ TH. ERPENII.

سَنُونِيَّةٌ avis nomen esse satis liquet: at cu-
jusmodi, nescio. verti hirundinem, quod
sic ferè verti soleat סְנוּנִיָּתָא Chaldaicum.

aliiqui hirundo خُطَّافٌ quoque vocatur, ut
videre est in Avicenna, & affirmat do-
ctissimus Iohannes Mercerus in عنبر. Ra-
tionem autem proverbii huius ego certè non
capio.

XXXIII.

أَضْرِبِ الدَّارَنَجَ بِالرَّمَانَةِ * أَعْنِي *
ضَعْ فِي قَلْبِكَ الْحِكْمَةَ وَأَخْزِنْ فِي
قَلْبِكَ الْإِلَهَ

Allide malum Medicum (narangium)
malo Punico. *Sensus*: Pone in corde tuo
sapientiam, & thesauriza in corde tuo
scientiam. S.

XXXIV.

XXXIV.

لَا تَكُنْ فَرَسًا لِمَحِبِّكَ لَيْلًا تَقَعُ *
 *

Ne sis equus amico tuo, ne cadas. S.

NOTAE IOS. SCALIGERI.

Qui se amico nimis subiicit, contemptum sui sibi conciliat.

NOTÆ TH. ERPENII.

Simile habebis infra: Ne sis canis amicorum

tuorum. Est autem مُحِبٌّ idem quod Heb.

אוהב, *id est, amans, qui amat; nam is*

qui amatur מְחֻבָּבٌ vocatur Hebr. אוהב.

amicus صَدِيقٌ vocatur, مَسِيحٌ *
 *

صَاحِبٌ, *aliisque nominibus.*

XXXV.

لَا تَعْطِ الْخَنَازِيرَ تَوْقِيرًا وَمَجْدًا *
 *

أَعْنِي * لَا تَعْطِ لِلْجَهَالِ حِكْمَةً
 *

وَلَا

وَلَا تَضَعْ أَرْجُلَهُمْ عَلَى دَرَجَةِ الْكَرَمَةِ
لَئِنْ طَبِيعَتَهُمْ شَرٌّ ——— رَّةُ ❖

Ne des porcis honorem & laudem. *id est*, Ne attribue stultis sapientiam, neque colloca pedem eorum in gradu honoris, quia conditio eorum pessima est. S.

NOTÆ TH. ERPENII.

أَرْجُلُ est idem quod أَرْجَالُ pedes, à sing.

طَبِيعَةُ autem propriè est natura, quo modo & vertere malim.

XXXVI.

لَا تَكْشِفْ سِرِّي لِلْقُرُودِ * أَعْنِي *
❖ لَا تَكْشِفْ سِرِّي لِلْمُسْتَهْزِئِينَ ❖

Ne aperi secretum tuum simiis. *id est*, Ne detege arcanum tuum derisoribus. S.

NOTÆ TH. ERPENII.

Solent simia actiones hominum quas vident imitari, & derisores eorum quos derident dicta facta-

fatigue iterare , & aliis representare , quæ fortassis causa est cur simiis comparentur.

XXXVII.

ضَعْ عَلَيَّ بِأَبِيكَ أَلْجَمَ فَلَا تَخَافُ
مِنْ أَعْدَائِكَ * أَيَّ * أَلْجَمَ فَأَسَى
وَضَعْ عَلَيْهِ لَجَامَ السُّكُوتِ فَلَا تَخَافُ
مِنْ الْإِخْتِيَانِ

Appone januæ tuæ frænum , & non timebis inimicos tuos. *id est* , Fræna os tuum , & impone illi frænum silentii ; & non metues ab adversariis. S.

NOTÆ TH. ERPENII.

إِخْتِيَانٌ fraudulentiam significat , nec alind quod sciam.

XXXVIII.

إِخْتَدِرْ مِنَ النَّظَرِ فِي شُعَاعِ أَلْجُومِ

Cave intueri in splendorem stellarum.

S.

NOTÆ

NOTAE TH. ERPENII.

*Acumen Pythagoricum non capio, nec scio
quid velit adagium.*

XXXIX.

كُنْ مَعَ الْجَاهِلِ حَكِيمًا وَمَعَ
الْأَحْمَقِ عَاقِلًا

Esto cum stulto sapiens, & cum insano
mentis compos. S.

NOTAE TH. ERPENII.

*Hoc supra scholium fuit proverbii 16. Esto
cum paliuro oliva, & forte etiam hîc est
explicatio similis adagii, quod negligentia
scriptoris omissum est.*

XL.

اسْتُرِ التِّجَارَةَ بِالذَّبِيسِ وَأَلْقِهَا فِي
جَبِّ الطَّيِّبِ * أَعْنِي * صَالِحِ قُلُوبِ
الْجُهَّالِ بِكَلَامٍ حُلِيِّ

Tege mercem tuam melle, & proiice
eam

cam in cisternam luti. *Sensus*, Concilia
corda stultorum sermone dulci. S.

NOTÆ I. SCALIG. & T. ERPENII.

Nunquam antea legeram ديس quod est Heb.

דיש; nam Arab. propriè est عسل. S. quod

habes proverbio 175. ديس autem fere tan-

tum usurpatur pro melle facto ex uvis aut
dactylis: Medici tamen mel dactylorum

absolute ديس vocant, & mel uvarum

جُبَّ succum uvæ nuncupant. رَبِّ العنب

autem est fossa, fovea, puteus.

XLI.

اتَّبِعِ الْحَقَّ وَلَا تَكُنْ فِي مَشِيَّتِكَ
الشَّرِيرَةِ وَلَا تَتَّبِعْهُ ————— ❖

Exequere æquum, neque insistas
voluntati tuæ malæ, neque sequere
eam. S.

NOTÆ TH. ERPENII.

*Non agnosco hîc παροιμίαν, sed potius, ejus quandam explicationem: ac omnino suspicor negligentia scriptoris ipsum proverbium hîc omissum esse. Confer cum hoc scholium pro-
verbii undecimi, & agnosces scholiasten.*

XLII.

لَا تَفْتَحْ أَلطَّوَقَ قُبَّالَ قَنُوسِ
 أَلْمَلَائِكَةِ * أَي * لَا تَفْتَحْ حَوَاسِكَ
 قُبَّالَ نَظَرِ الزَّانِيَاتِ لِيَلَّا تَقَعَ
 فِي أَحْبَابِهِنَّ

Ne aperias fenestras ante arcum angelorum. id est, Ne aperias sensus tuos in conspectu meretricum, ne cadas in technas earum. S. E.

NOTÆ TH. ERPENII.

Arcum angelorum ne quis contemnat, fenestras suas ad eorum jacula aperiens, ac si scopum oppositum difficulter attingere possent: nihil enim eis foret facilius. sic meretricum technas ne vilipendat, ad eas, tanquam ridens, sensus suos

suos aperiens, garritus earum & cantus audiendo, formam, gestus, tripudia & id genus nugarum speculando: tela sunt nimis pulchre scopum attingentia.

XLIII.

إِنْ كَانَتْ لَكَ شِبْكَةٌ أَمْسِكْهَا
لِيَلَّا تُمْسِكَ مِنْهَا * أَعْنِي * إِنْ
كَانَتْ لَكَ أَمْرَأَةٌ فَاسْتَخْضِعْهَا وَلَا
تَخْضَعَنَّ لَهَا

Si habueris rete trahe illud. ne forte traharis ab illo. *Id est*, Si habueris uxorem subiice illam tibi, neque subiicitor illi. S.

XLIV.

أَضِئِي سِرَاجَكَ قَبْلَ الظُّلْمَةِ * أَيَّ *
فَوِّرْ نَفْسَكَ بِالْأَعْمَالِ الصَّالِحَةِ قَبْلَ
أَنْ يَأْتِيَكَ أَلْهَمٌ وَتُوتُ

Accende lucernam tuam ante tenebras.

id est, Illumina te operibus bonis, antequam superveniat tibi mors. S.

NOTÆ TH. ERPENII.

Elegans adagium, ejusdem valoris cum vigesimo tertio supra posito. Nec abludit Belgarum proverbium: De keerse die booggaet/ die licht best. quo significant quoque bona opera in finem vite differenda non esse.

XLV.

لَا تُطَيِّرِ الطَّيْرَ بِأَرْضٍ مُّغْبَرَةٍ * أَغْنِي *
لَا تَرْمِ الْحِكْمَةَ قُدَّامَ الْجَهَالِ
وَالْمُسْتَسْفِهِيْنَ

Ne admitte ad volatum accipitrem tuum in terra pulverulenta. *id est*, Ne proiicias sapientiam coram stultis & impiis. S.

NOTÆ IOS. SCALIGERI.

Constat in terra pulverulenta male succedere aucupia, quod cursu aucupum pulvis excitatus adimit aspectum accipitris & prada. hoc

verbum طيّر multa significat etiam quæ hic

qua-

quadrare possent, sed verisimilius delegi.

NOTÆ TH. ERPENII.

طَارَ (à quo fit طَبِرَ in secunda Conjug.)
est volare: & irasci, indignari, nec aliud,
quod sciam. pro مغبرة fortassis melius le-

gatur مغربة id est, aliena: ut proverbium
vetet, ad volatum admittere avem in terra
aliena.

XLVI.

لَا تَعْطِ نَفْسَكَ لِلْخَطِيئَةِ وَلَا تُسَلِّمْهَا
لِلْأَشْرَارِ

Ne dedas peccato animam tuam, ne-
que tradas eam malis. S.

NOTÆ TH. ERPENII.

نَفْسَكَ quoque commode vertas te ipsum. For-
te & de hoc dici queat, quod de quadrage-
simo primo dictum est.

XLVII.

أَلَمْ جَانِبَةً لِلنَّاسِ أَسْلَمَ

Secessio hominibus tutissima est. E.

NOTÆ TH. ERPENII.

Turba vitanda est. Videatur Seneca in Epistolis.

XLVIII.

مَنِ اسْتَرْعَى الذِّيبَ ظَلَمَ

Qui lupum pascit delinquit. E.

NOTÆ TH. ERPENII.

Puto proverbium in eos dici qui prædonibus ac furibus favent, eorumque scelera celant, ac prædas eorum emunt, vel sub specie rerum bene partarum pro iis divendunt, & hoc modo eos nutriunt.

XLIX.

يَقْعُونَ فِي تَخْلِيْطٍ مِنْ أَمْرِهُمْ لَا يَمْكِنُهُمْ أَنْ يَغْتَنِزُوا فِيهِ عَلَى رَأْيٍ

Incidunt in confusionem negotii sui nec possunt deliberare in eo de consilio. E.

NOTÆ TH. ERPENII.

Quorum res malo sunt loco, consilio opus habent.

ad eas componendas. unde eorum res merito
 pessimo dicuntur loco esse, qui infortunio suo
 ita perturbati sunt ut ne deliberare quidem de
 consilio possint. credo hoc velle Arabicum
 textum, qui parum aut nihil mihi videtur
 sapere παρουσία.

L.

إِنَّهُ مَعَ حُكْمِهِ يَبْلُغُ حَاجَتَهُ

Utique ille cum insania sua perveniet
 ad negotium suum. E.

NOTÆ TH. ERPENII.

*Hoc proverbium non est; nec satis video quid
 velit.*

LI.

كَالطَّالِبِ الْقَرْنِ فَجِدَعَتْ أُذُنُهُ

Instar petentis cornu, cui amputata est
 auris sua. E.

NOTÆ TH. ERPENII.

*De hujus sensu vide Proverbium LXXVII, ubi
 repetitur cum interpretamento.*

LII.

كُلُّ الْيَحْدَاءِ يَحْتَذِي بِهِ الْخَافِي

Quovis calceo calceatur γομνός, (nudipes.) E.

NOTÆ TH. ERPENII.

Mira elegantia proverbium, cujus mens est, defectu meliorum, vilioribus quemque contentum esse.

LIII.

قَدْ نَزَرْتَنَا نَزْرَةً فِي الدَّهْرِ وَاحِدَةً

Visitasti nos visitatione in seculo unâ. E.

NOTÆ TH. ERPENII.

Mens est, ni fallor, vix integro seculo semel nos

invisis. نَزْرَةً وَاحِدَةً separata sunt

rhythmigratia, qui sic satis elegans est; sed alioqui proverbii figura aliqua hîc vix apparet.

LIV.

سَاغْسِلْ عَنِّي هَذَا الْغَامِرَ بِالسَّيْفِ

Age eluam à me hanc picem gladio. S.

NOTÆ IOS. SCALIGERI.

Macula quæ aquâ elui non potest deradatur gladio, ut macula ex pice quæ non nisi ferro tolli potest. Majora delicta majoribus suppliciis coercenda.

NOTE

NOTÆ TH. ERPENII.

Ego ^{عالم} *nunquam legi pro pice, at pro dedecore, & opprobrio passim occurrit. videtur itaque sententia vertenda: Eluam à me hoc dedecus gladio.* ^س *prima voci prefixum non significat age, sed nota solum est Futuri. Vide Grammaticam.*

LV.

قَدْ سَمِعْتُ مَنْ يَفْسِّرُ السَّبْدَ

Iam dudum audivi qui extricat intricata. S.

NOTÆ IOS. SCALIGERI.

De re qua nos excercitos esse testamur, ut admonendi non simus. Gallicè: l'en ay les oreilles batues. Il y a long temps qu'on m'a appris le mestier.

NOTÆ TH. ERPENII.

^{سبْد} *difficultatem proprie significat, quomodo & vertere malim.* ^{سبْد} *(quod habebat*
C 5 exem-

Possidet homo animam suam (vel se ipsum) qui occultat secretum suum ab amico suo. S.

NOTÆ TH. ERPENII.

Videtur potius vertendum : Dominatur homo animæ suæ (vel sibi ipsi) &c. id enim

تَرَ لِنَفْسِهِ videtur requirere : nam pro possidere regit hoc verbum Accusativum. Vult itaque Proverbium, ni fallor, eum qui secretum suum etiam amicum celare potest, tanquam fortem heroem se ipsum vincere. Legimus autem آلْإِنْسَانُ pro eo quod mendosè

in M. S. erat النَّاسُ id enim nullo modo hic consistere potest, etiamsi Plurale sape in hac lingua cum Singulari construatur.

LXI.

السِّرُّ أَمَانَةٌ * أَي * فِي أَمَانَةٍ

أَحَدٍ مَوْضُوعٍ

Secre.

Secretum est fides, *hoc est*, commendatum fidei alicujus. S.

NOTÆ TH. ERPENII.

Videtur velle tantam esse alicujus fidelitatem, quantam eam in secreto sibi ab amico commisso ostendit, ita ut qui id conservat pro fidei habendus sit, qui divulgat pro infidei. quod verissimum est.

LXII.

إِذَا تَعَرَّضَ مَنْ قَرَيْ يَعْزِي مَنْ لَا
قَرِي

Quando magnificabis quem vides, is magnificabit te quem non vides. S.

XLIII.

مَنْ أَشْتَرَى أَشْتَهَى يُعْنِي بِمَا لَهُ

Qui emit cupit, *hoc est*, opes suas.

NOTÆ IOS. SCALIGERI.

Id est, cupit id quod jam habet.

NOTÆ TH. ERPENII.

Proverbium est paranomasiâ magis quam sensus
ele-

elegans : non enim video quid aliud significet, quam, Eum qui emit aliquid, desiderio ejus tangi.

LXIV.

شَرُّ الْفَقْرِ الْخُضُوعُ وَخَيْرُ الْغِنَى
الْقَنُوعُ

Malum paupertatis est abjectum esse, bonum vero opulentiae (scu divitiarum) esse contentum. E.

NOTÆ TH. ERPENII.

Elegantissima παροιμία cum rhythmo; tum sensu, qui satis patet: unde inferes quod vulgo dici solet, Divitem esse qui sua sorte contentus est, pauperem vero qui sordide & abjectè vivit, ut opes suas augeat, etiamsi alioqui satis magnas possideat.

LXV.

سِرُّكَ أَهْبِرْكِي إِنْ صُنْتَهُ وَأَنْتِ أَسْبِرْ
لَهُ إِنْ ظَهَرَ

Arcanum tuum est captivus tuus, si custodieris illud: tu autem captivus ejus es, si manifestetur. S. E.

LXVI

LXVI.

فَكُلُّ جَرِيحَةٍ فَلَهَا دَوَاءٌ وَسُوءُ الْخَلْقِ
كَيْسَ لَهُ دَوَاءٌ ❊

Omni vulnere est medicina: at malo naturæ non est medicina. E.

NOTAE TH. ERPENII.

Malo naturæ, id est, malitia naturali, seu male indoli quam alicui natura indidit atque iniecit.

Naturam expellas furcâ, tamen usque recurret.

LXVII.

وَكَيْسَ بَدَأَ يُبْدِئُ أَبَدًا نَعِيمٌ كَذَا الْبُؤْسُ
كَيْسَ لَهُ بَقَاءٌ ❊

Non est durable semper bene esse; ut quod malo præditum est non habet durationem. S.

NOTAE IOS. SCALIGERI.

τὴν ἡδυπάθειαν Epicuri, item τὴν Δυσλὴν

Democriti Arabes vocant نَعِيمٌ ❊ نَعِيمَةٌ.

Nemini

*Nemini unquam tam bene est ut sit durabilis
& non in contrarium vertat : quemadmodum
nullum est malum quod finem non habeat, &c.
Et aut τὸ ٧ preponitur, quia videntur hæc
apud auctorem unde excerpta sunt conjuncta
cum superioribus, aut non multum disiuncta
fuisse.*

N O T Æ T H. E R P E N I I.

*Ad verbum : Non est in durante æternum
voluptas; sic miseria, non sunt ei reliquæ.
hoc est, Nulla voluptas aut miseria perpe-
tua est. nota bene Arabismum in durante,
id est, durans. similia passim invenies, ut*

بِقَادِي ٱللّٰهُ Deus est in potente, id est,

potens, أَنَا بِمُؤْمِنٍ Ego sum in cre-

dente, id est, credens. بَيُّوسٌ idem est quod

بَاسٌ afflictio, miseria. at بَيُّوسٌ (quod
habebat exemplar MS.) basium seu oscu-
lum denotat, quam lectionem sequutus D.
Casaubonus, sequentes huic proverbio adie-
cerat notat.

N O T Æ I S A A C I C A S A V E O N I.

*Nos sic vertimus : Οὐδὲν εἰς αἰῶνα ἀγαθὸν
ἀγαμένην*

Διχαίμεναι ὡς Φίλημα ἢ ὅθεν ἀπολείπει λεί-
ψανον. *Acutissime & elegantissime. quid*
ea voluptate brevius aut vanius? Notum istud
Theocriti : κενὸν τὸ Φίλημα, κενὴ χάρις.
Vbi enim labia separata sunt; nullum ejus su-
pereſt veſtigium. Talia ſunt humana gau-
dia, & quæ vulgo cenſentur bona.

LXVIII.

مَا يَحْمِلُ الْحَقْدَ مَنْ تَعَلَّوْا نَسْ
الْتَرْتَبُ وَلَا يَنَالُ الْعِلَاءَ مَنْ طَبِعَهُ
الْغَضَبُ

Non fert iram is cui gradus exaltati
sunt : nec adipiscitur summa cujus natura
est iracundia. E.

NOTÆ TH. ERPENII.

Cujus natura est iracundia, id est, iracunda.
Vt Principes aliorum indignationem non fe-
runt: ita ad principatum non perveniunt, qui
natura sunt iracundi.

LXIX.

عِشْ يَا جَحَبَشُ حَتَّى يَنْبِتَ الْحَشِيشُ
D Vive

Vive aselle quamdiu floret pabulum.

S.

NOTÆ IOS. SCALIGERI.

Vivere est ἡδοναθεῖν, se donner bon temps; Hispanice holgar. Est autem hic *thythmus Arabicus*: Et scito maiorem partem, *Sententiarum, Adagiorum Arabicorum* ὁμοιό-
πλωτα ἢ ὁμοιοτέλεστα esse totus Alcoranus huiusmodi rhythmis scatet, quanquam longissimis.

NOTÆ TH. ERPENII.

Præstat vertere: Vive aselle donec proveniat herba; ut sit ejusdem sententiæ cum illo *Poëta*, Durate & vosmet rebus servate secundis. Simillimum huic est illud *Italorum*: Bello cavallo non morir, che l'herba fresca de'venir.

LXX.

عَجَبًا عَلَيَّ الْمَحِبِّ كَيْفَ يَنَامُ وَكُلُّ
نَوْمٍ عَلَيَّ الْمَحِبِّ حَرَامٌ ❁

Mirum quomodo amans dormiat: cum omnis somnus amanti sit interdictus. E.

NOTÆ

NOTÆ TH. ERPENII.

Usus hujus sententiæ est cum amans dicitur dormivisse aut dormiturus. quid itaque velit omnium optime illi norunt qui amoris tormenta experti sunt. Est autem distichon è poëta aliquo desumptum, cujus prima dictio regitur à voce aliqua antecedente; alioqui scriberetur

عَجِبُ vel potius أَعْجِبُ id est, miror.

LXXI.

مَا يَحِيلُ الْجَوْرَ إِلَّا التَّوَرُّ

Non fert violentiam (seu tyrannidem) nisi taurus. E.

NOTÆ TH. ERPENII.

Ignoro quid velit; nisi dicat innocentes solos, vel eos qui vires suas ignorant tyrannidem pati.

LXXII.

الصِّدْقُ عَزْزٌ وَالْكَذِبُ خُضُوعٌ

Veritas magnifica est; mendacium autem abjectum. S.

NOTÆ IOS. SCALIGERI.

Signantius Græcè: ἡ ἀλήθεια ἡρναῖα, τὸ ψαδδ χαμαίζηλον.

Quovis calceo calceatur γυμνός, (nudipes.) E.

NOTÆ TH. ERPENII.

Mira elegantia proverbium, cujus mens est, defectu meliorum, vilioribus quemque contentum esse.

LIII.

قَدْ زُرْتَنَا زُورَةً فِي الدَّهْرِ وَاحِدَةً

Visitasti nos visitatione in seculo unâ. E.

NOTÆ TH. ERPENII.

Mens est, ni fallor, vix integro seculo semel nos

invisis. زُورَةً وَاحِدَةً separata sunt

rhythmici gratia, qui sic satis elegans est; sed alioqui proverbii figura aliqua hîc vix apparet.

LIV.

سَاغْسِلْ عَنِّي هَذَا الْغَائِرَ بِالسَّيْفِ

Age eluam à me hanc picem gladio. S.

NOTÆ IOS. SCALIGERI.

Macula quæ aquâ elui non potest deradatur gladio, ut macula ex pice quæ non nisi ferro tolli potest. Majora delicta majoribus suppliciis coercenda.

NOTE

NOTÆ TH. ERPENII.

Ego ^عل never legi pro pice, at pro dedecore, & opprobrio passim occurrit. videtur itaque sententia vertenda: Eluam à me hoc dedecus gladio. ^س prima voci prefixum non significat age, sed nota solum est Futuri. Vide Grammaticam.

LV.

قَدْ سَمِعْتُ مَنْ يَفْسِّرُ السَّبْدَ

Iam dudum audivi qui extricat intricata. S.

NOTÆ IOS. SCALIGERI.

De re qua nos excercitos esse testamur, ut admonendi non simus. Gallicè: l'en ay les oreilles batues. Il y a long temps qu'on m'a appris le mestier.

NOTÆ TH. ERPENII.

^سسبْد difficultatem proprie significat, quo m-

do & vertere malim. ^سسبْد (quod habebat

*exemplar) pilos derafos significat, ut سَبْدُ
 rasionem, sed ea hinc quadrare non possunt.*

LVI.

لَا تُظْهِرِ الشَّمَاتَ بِأَخِيكَ

Ne profer opprobrium fratri tuo. S.

NOTÆ TH. ERPENII.

*Malim vertere: Ne manifesta fœditatem
 in fratre tuo (seu fratris tui.) est enim*

شَمَاتٌ شَمَاتَةٌ fœditas, شَمَاتٌ
 fœdum facere, vituperare.

LVII.

كَانَ كِرَاعًا فَصَارَ ذِرَاعًا

Erat coxa, & factus est brachium. S.

NOTÆ IOS. SCALIGERI.

*De iis qui gradatim ad superiores ordines pro-
 moventur.*

LVIII.

الْحَمْدُ مُغْنِمٌ وَالْمَذْمَةُ مُغْنِمٌ

Laus est exposita direptioni, & diffamatio tanquam tributum exigitur. S.

NOTÆ

NOTÆ IOS. SCALIGERI.

Tanquam laudi locus non sit, diffamatio autem lege introducta & defensa videatur.

NOTÆ TH. ERPENII.

Participia ista D. Scaliger legit cum Phatha ad penultimam: pro quo ego Kesra malim, ut activa sint, & mens proverbii: Laudatio dicitur, & diffamatio mulctatur; Laudantem scilicet, & diffamantem: sicque non modo rhythmicum, sed elegans quoque est proverbium.

غَمَّ in quarta Coniug. etiam ditare significat,

& أَغْرَمَ est mulctare.

LIX.

صَدْرِي أَوْسَعُ لِسْرِي * يَعْنِي * لَا
تَكْشِفُهُ عَلَيَّ أَحَدٌ ❊

Pectus tuum dilata secreto tuo. hoc est: ne detege id ulli. S.

LX.

أَمْلِكِ الْإِنْسَانَ لِنَفْسِهِ مِنْ كَتَمِ
سِرِّهِ مِنْ صَدِيقِهِ ❊

Possit.

Possidet homo animam suam (vel se ipsum) qui occultat secretum suum ab amico suo. S.

NOTÆ TH. ERPENII.

Videtur potius vertendum : Dominatur homo animæ suæ (vel sibi ipsi) &c. id enim ج

تَرَ *videtur requirere : nam pro possidere regit hoc verbum Accusativum. Vult itaque Proverbium, ni fallor, eum qui secretum suum etiam amicum celare potest, tanquam fortem heroem se ipsum vincere. Legimus autem* آلاَ نَسَانُ *pro eo quod mendosè*

in M. S. erat النَّاسُ *id enim nullo modo hîc consistere potest, etiamsi Plurale sape in hac lingua cum Singulari construatur.*

LXI.

السِّرُّ أَمَانَةٌ * أَي * فِي أَمَانَةٍ

أَحَدٍ مَوْضُوعٌ

Secre-

Secretum est fides, *hoc est*, commendatum fidei alicujus. S.

NOTÆ TH. ERPENII.

Videtur velle tantam esse alicujus fidelitatem, quantam eam in secreto sibi ab amico commisso ostendit, ita ut qui id conservat pro fidei habendus sit, qui divulgat pro infidei. quod verissimum est.

LXII.

إِذَا تَعَرَّضَ مَنْ قَرَيْ يَعْزِي مَنْ لَا
قَرِي

Quando magnificabis quem vides, is magnificabit te quem non vides. S.

XLIII.

مَنْ أَشْتَرَى أَشْتَهِي يُعْنِي بِمَا لَيْ

Qui emit cupit, *hoc est*, opes suas.

NOTÆ IOS. SCALIGERI.

Id est, cupit id quod jam habet.

NOTÆ TH. ERPENII.

*Proverbium est paranomasiâ magis quam sensu
ele-*

*elegans : non enim video quid aliud significet,
quam, Eum qui emit aliquid, desiderio ejus
tangi.*

LXIV.

شَرُّ الْفَقْرِ الْخُضُوعُ وَخَيْرُ الْغِنَى
الْقَنَوعُ

Malum paupertatis est abjectum esse,
bonum vero opulentiae (seu divitiarum)
esse contentum. E.

NOTÆ TH. ERPENII.

*Elegantissima παροιμία cum rhythmo; tum
sensu, qui satis patet: unde inferes quod vulgo
dici solet, Divitem esse qui sua sorte conten-
tus est, pauperem vero qui sordide & abjectè
vivit, ut opes suas augeat, etiamsi alioqui satis
magnas possideat.*

LXV.

شِرْكُ أَهْبِرْكَ إِنْ صُنْتَ وَأَنْتَ أَسِيرٌ
لَهُ إِنْ ظَهَرَ

Arcanum tuum est captivus tuus, si cu-
stodieris illud: tu autem captivus ejus es,
si manifestetur. S. E.

LXVI.

LXVI.

فَكُلُّ جَرِيحَةٍ فَلَهَا دَوَاءٌ وَسُوءُ الْخَلْقِ
كَيْسَ لَهُ دَوَاءٌ ❀

Omni vulnere est medicina: at malo naturæ non est medicina. E.

NOTAE TH. ERPENII.

Malo naturæ, id est, malitia naturali, seu male indoli quam alicui natura indidit atque inſeuit.

Naturam expellas furcâ, tamen usque recurret.

LXVII.

وَلَيْسَ بِدَائِمٍ أَبَدًا نَعِيمٌ كَذَا أَلْبُؤْسُ
كَيْسَ لَهُ بَقَاءٌ ❀

Non est durable semper bene esse; ut quod malo præditum est non habet durationem. S.

NOTAE IOS. SCALIGERI.

τὸν ἡδονάθειαν Epicuri, item τὸν Δεσλὺν

Democriti Arabes vocant نَعِيمَةً ❀ نَعِيمٍ

Nemini

*Nemini unquam tam bene est ut sit durabile,
& non in contrarium vertat : quemadmodum
nullum est malum quod finem non habeat, &c.
Et ant τὸ & preponitur, quia videntur hæc
apud auctorem unde excerpta sunt conjuncta
cum superioribus, aut non multum disiuncta
fuisse.*

NOTÆ TH. ERPENII.

*Ad verbum : Non est in durante æternum
voluptas; sic miseria, non sunt ei reliquæ.
hoc est, Nulla voluptas aut miseria perpe-
tua est. nota bene Arabismum in durante,
id est, durans. similia passim invenies, ut*

اللَّهُ بِقَادِي Deus est in potente, id est

potens, أَنَا بِمُؤْمِنٍ Ego sum in cre-

dente, id est, credens. بَيُّوس idem est quod

بَاسٌ afflictio, miseria. at بَيُّوس (quod
habebat exemplar MS.) basium seu oscu-
lum denotat, quam lectionem sequutus D.
Casaubonus, sequentes huic proverbio adie-
cerat notæ.

NOTÆ ISAACI CASAVEONI.

*Nos sic vertimus : Οὐδὲν εἰς αἰῶνα ἀγαθὸν
Ἀγαμέμνι*

Διχαίρειν ὡς Φίλημα ἢ ἔδεν ἀπολείπει λεί-
ψανον. *Acutissime & elegantissime. quid*
ea voluptate brevius aut vanius? Notum istud
Theocriti : κενὸν τὸ Φίλημα, κενὴ χάρις.
Vbi enim labia separata sunt; nullum ejus su-
pereſt veſtigium. Talia ſunt humana gau-
dia, & qua vulgo cenſentur bona.

LXVIII.

مَا يَحْمِلُ الْحَقْدَ مَنْ تَعَلَّوْا لَهٗ
الترتب ولا ينال العلَاء من طبعه
الغَضَبُ

Non fert iram is cui gradus exaltati
sunt : nec adipiscitur summa cujus natura
est iracundia. E.

NOTÆ TH. ERPENII.

Cujus natura est iracundia, id est, iracunda.
Vt Principes aliorum indignationem non fe-
runt: ita ad principatum non perveniunt, qui
natura sunt iracundi.

LXIX.

عِشْ يَا جَحَبِشْ حَتَّى يَنْبِتَ الْحَشِيشُ
D VIVE

Vive aselle quamdiu floret pabulum.

S.

NOTÆ I O S. S C A L I G E R I.

Vivere est ἡδυναθεῖν, se donner bon temps; Hispanice holgar. Est autem hic rhythmus Arabicus: Et scito maiorem partem, Sententiarum, Adagiorum Arabicorum ὁμοίωσις ἢ ὁμοιοτέλες esse totus Alcoranus huiusmodi rhythmis scatet, quanquam longissimis.

NOTÆ T H. E R P E N I I.

Præstat vertere: Vive aselle donec proveniat herba; ut sit ejusdem sententiæ cum illo Poëta, Durate & vosmet rebus servate secundis. Simillimum huic est illud Italorum: Bello cavallo non morir, che l'herba fresca de'venir.

LXX.

عَجَبًا عَلَيَّ الْمَحِبِّ كَيْفَ يَنَامُ وَكُلُّ
نَوْمٍ عَلَيَّ الْمَحِبِّ حَرَامٌ ❦

Mirum quomodo amans dormiat: cum omnis somnus amanti sit interdictus. E.

NOTÆ

NOTÆ TH. ERPENII.

Vsus hujus sententiæ est cum amans dicitur dormivisse aut dormiturus. quid itaque velit omnium optime illi norunt qui amoris tormenta experti sunt. Est autem distichon è poëta aliquo desumptum, cujus prima dictio regitur à voce aliqua antecedente; alioqui scriberetur

عَجِبُ vel potius أَعْجِبُ id est, miror.

LXXI.

مَا يَحِيلُ الْجَوْرَ إِلَّا التَّوَرُّ

Non fert violentiam (seu tyrannidem) nisi taurus. E.

NOTÆ TH. ERPENII.

Ignoro quid velit; nisi dicat innocentes solos, vel eos qui vires suas ignorant tyrannidem pati.

LXXII.

أَلْصِدْقُ عَزُّ وَالْكَذِبُ خُضُوعٌ

Veritas magnifica est; mendacium autem abjectum. S.

NOTÆ IOS. SCALIGERI.

Signantius Gracè: ἡ ἀλήθεια ἡρναῖα, τὸ ὃ ψαύει χαμαίζηλον.

NOTÆ TH. ERPENII.

عَنْ خُصُوعٍ substantiva sunt. ad verbum
itaque veritas: Veritas magnificentia (sen
nobilitas) est, & mendacium vilitas.

LXXIII.

الْكَذِبُ دَاءٌ وَالصِّدْقُ شِفَاءٌ

Mendacium infirmitas est; & veritas
sanitas. E.

LXXIV.

أَلْفَمٌ لِلِّسَانِ سِجْنٌ

Os linguæ carcer est. S.

NOTÆ IOS. SCALIGERI.

Notum quomodo ἑρπες ὀδόντων Homeri ex-
ponitur à Philologis.

LXXV.

إِيَّاكَ أَنْ يَضْرِبَ لِسَانُكَ عُنُقَكَ

Cave ut feriat lingua tua collum tuum. S.

NOTÆ IOS. SCALIGERI.

Vt feriat, Ne feriat. Arabismus. Aliquando
homines propter linguæ incontinentiam capite
plectuntur.

LXXVI

LXXVI.

الرَّحْدَةُ أَحْيَرُ مِنْ مَعَاشَرَةِ الشَّوْرِ *
 Solitudo melior coetu malo. S.

NOTÆ TH. ERPENII.

مَعَاشَرَةٌ proprie est conversatio. Itali Meglio
 è solo che mal accompagnato.

LXXVII.

كَالطَّالِبِ الْقَرْنِ فَجِدَعَتْ أُذُنُهُ *
 أَيُّ * جَاءَ يَطْلُبُ نِيَادَةً وَأَتْلَفَ
 مَا عِنْدَهُ *
 Instar petentis cornu cui abscissa est au-
 ris sua. id est, Venit petere auctarium, &
 amisit quod penes cum erat. S. E.

NOTÆ TH. ERPENII.

Mens eadem qua illius Græci: Ζητῶν ὄψον
 φοιμάλιον ἀπώλεσε. Exstat & Chaldaicè
 in Talmude Babylonico, capite ultimo libri
 סנהדרין hisce verbis:

גמלא אולא למיבעי קרני אורני דהור לי בוין
מיניה

Camelus abiit ut cornua quæreret, & aures quas habebat amputârunt ei. Peti-
tum itaque adagium est à fabula: cui similis
extat apud Æsopum de cane qui in fluvio
natans, & umbram carnis quam ore fere-
bat volens prehendere, carnem ipsam ami-
sit. Atque ita saepe evenit ut qui contentus
non est eo quod in manibus habet, illud etiam
amittat dum amplius querit.

LXXVIII.

الْمَصِيبَةُ لِلصَّابِرِ وَاحِدَةٌ وَلِلْجَانِعِ
أَثْنَتَانِ

Accidens (seu infortunium) patienti
unum est; pavidus autem geminus. E.

LXXIX.

مَنْ يَفْعَلْ الْخَيْرَ لَا يَعْدَمُ جَوَارِيَهُ

Qui operatur bonum non privabitur
remuneratione ejus. S.

LXXX.

السَّخِيُّ قَرِيبٌ مِنَ اللَّهِ قَرِيبٌ مِنَ
النَّاسِ

النَّاسِ قَرِيبٌ مِنَ الْجَنَّةِ بَعِيدٌ مِنَ
النَّارِ

Liberalis vicinus est Dei, vicinus hominum, vicinus paradisi, remotus ab igne inferni. S.

NOTÆ IOS. SCALIGERI.

Liberalis non solum in hoc seculo felix censetur, sed & in futuro.

LXXXI.

تَضْرِبُ فِي حَدِيدٍ بَارِدٍ

Percutis ferrum frigidum. E.

NOTÆ TH. ERPENII.

Quam plurima apud Græcos & Latinos extant adagia quibus inanis opera significatur; istud tamen Arabicum, quod cum primis est elegans, non memini me apud illos legere. Bifariam autem usurpari potest; vel cum occasione neglectâ frustra postea in re aliqua sudatur, ac tum consideratur ferrum à calore ad pristinum frigus redactum: vel cum opera datur ut aliquid fiat, subiecto more debito non disposito, quo modo consideratur prius cudi, quam calefieri.

LXXXII.

الْأَدَبُ صُورَةُ الْعَقْلِ

Eruditio est figura prudentiæ (vel intellectus.) S.

NOTÆ IOS. SCALIGERI.

Prudentia est ipsum archetypum, disciplina exemplar.

NOTÆ TH. ERPENII.

الْأَدَبُ eruditionem quidem etiam significat, sed propriè bonos mores, ut verbum docere mores: & الْعَقْلُ est intellectus: unde, me judice, melius hac sententia vertatur, ut Arabs verterat, Boni mores imago sunt intellectus in quam versionem sequentiâ scripsit doctissimus Casaubonus.

NOTÆ ISAACI CASAVBONI.

Ut animi duæ præcipuæ sunt partes, sic sapientiæ duo membra ἡ θεωρητικὴ & ἡ πρακτικὴ, quæ multis nominibus invicem sunt separata. Ait tamen auctor proverbii: prout fuerint alicujus mores, qui ad voluntatem pertinent, posse de ejus intellectu conjecturam fieri.

LXXXIII.

قَلْبُ الْأَخْمَقِ فِي فَمِهِ وَلِسَانُ
الْعَاقِلِ فِي قَلْبِهِ

Cor stulti in ore ejus: lingua autem
prudentis in corde ejus. S.

NOTÆ IOS. SCALIGERI.

Simile in Proverbiis Siracidis, Cap. 21.

LXXXIV.

إِذَا تَمَّ الْعَقْلُ نَقَصَ الْكَلَامُ

Cum deficit (seu finitur) intellectus,
deficit oratio. S.

LXXXV.

الْحَسَدُ لَيْسَ لَهُ رَاحَةٌ

Invidia nulla est quies. E.

LXXXVI.

أَغْنَى الْغِنَاءِ الْعَقْلُ

Ditissima divitiarum intellectus est. E.

NOTÆ TH. ERPENII.

Divitiarum omnium præstantissima intellectus est, seu eruditio.

LXXXVII.

لَا صَوَابَ مَعَ تَرْكِ الْمَشُورَةِ

Non concordat cum omissione consilium. S.

NOTÆ IOS. SCALIGERI.

Non rectum est cum omissione consilium; id est, non differendum est consilium: sed urgendum, ut non prius discedatur quam initum & conclusum sit: nam judicia hominum mutabilia, ideo non deferendum. Aliter & melius: Non est rectum cum omissione consilii. hæc est vera interpretatio. Vbi negligitur quod antea convenerat, quid rectum esse potest?

NOTÆ TH. ERPENII.

Priori sensu legendum الْمَشُورَةُ, at posteriori

الْمَشُورَةُ hunc approbo: ut mens sit, Consilio neglecto res non solere feliciter succedere.

LXXXVIII.

LXXXVIII.

لَا تَنْظُرْ إِلَى مَنْ قَالَ بَدِ أَنْظُرْ
إِلَى مَا قَالَ

Ne respice ad eum qui dixit: sed respice
ad id quod dixit. S.

NOTÆ TH. ERPENII.

*Verba sunt Charmidis ad Socratem, apud Pla-
tonem: Non considerandum est quis dixe-
rit, sed quid dixerit, & an verè.*

LXXXIX.

لَا بَرَءَ مَعَ شَحٍّ

Non est iustitia cum avaritia. S.

NOTÆ TH. ERPENII.

Difficile certe est iustum simul & avarum esse.

XC.

مَنْ يَشَاءُ أَنْ يَعِيشَ سَالِمًا فَلْيَتَفَرَّ
مِنَ النَّاسِ صَامِتًا

Qui vult vivere incolumis, separet se
ab hominibus tacite, S. E.

NOTÆ

NOTÆ TH. ERPENII.

Elegans admodum hic est rhythmus Arabicus :

cujus causa potissimum istud صَامِتًا tacite
videtur adjectum, alioqui sine magno sensus
detrimento abesse queat. Suadet sententia vi-
tare turbam, de quo vide Senecam in Episto-
lis. D. Scaliger ultima verba verterat ab
homine taciturno, adieceratque Catonis
distichon :

Demissos animos ac tacitos vitare me-
mento.

Qua flumen placidum est, forsan latet al-
tius unda.

Sed minus bene: eo enim sensu scriptum fuisset

مِنَ الْإِنْسَانِ الصَّامِتِ.

XCI.

عِنْدَ الصَّبَاحِ يَحْمَدُ الْقَوْمُ السَّدَى

Ad auroram laudat populus pluviam. E.

NOTÆ TH. ERPENII.

سَدَى pluviam denotat, & ventum
noctur-

nocturnum : quorum neutrum hîc satis convenire videtur : unde suspicor legendum esse

الشَّهْرُ id est, vigiliam (quia proclive fuit in scriptura minus accurata illud pro hoc legere) ut laudet matutinam vigiliam : mane enim surgere praestat, quam in multam noctem actiones suas protrahere. Et, Aurora Musis amica.

XCII.

لَا تَسْخَرْ فِي شَيْءٍ فَيَجْزِيَكَ

Ne subsanna quippiam quod te comprobare potest. S.

NOTAE IOS. SCALIGERI.

Meliùs dixero Gracè: μὴ διαμώμιζέ π' ὅ, τι σὲ δοκιμάσειε. Etiam rem vilissimam qua quidem tui aliquod specimen edere possit, & hominibus probare, noli deridere.

XCIII.

ثَبَاتُ الْإِيْمَانِ الْوَرَعُ وَزَوَالُهُ
الطَّنْعُ

Stabilimentum fidei humilitas : labefactatio autem ejus, præsumptio. S.

NOTAE

NOTÆ TH. ERPENII.

وَرَعٌ *est quidem modestia, humilitas; sed &*

abstinentia. طَمَعٌ *autem concupiscentia:*

unde melius forte vertatur: Stabilimentum fidei est abstinentia: labefactatio autem ejus, concupiscentia.

XCIV.

تَطْعَمُ تَطْعَمُ * أَي * ذُقِ الطَّعَامَ

فَإِنَّهُ يَدْعُوكَ إِلَى شَهْوَتِهِ

Gusta cibaberis. *id est: Gusta cibum, & ipse vocabit te ad appetitum sui. S.*

NOTÆ IOS. SCALIGERI.

Gallicè: En mangeant l'appétit vient. Et possumus parodia HomERICA dicere: εἶδαρ γὰρ ἐφέλκε) αὐτὸ τὸν ἄνδρα: imo γεῦσιν γὰρ ἐφέλκε) αὐτό περ εἶδαρ. hortatio ad eos quos alicujus laboris magnitudo deterret. Potest infinitus esse usus.

XCV.

إِعْلِلْ تَخْطِبْ * أَي * كُلْ مَرَّةً
بَعْدَ مَرَّةٍ تَسْمُنْ

Sis debilis, invalesces. *id est* : Ede vice post vicem (*id est*, multoties,) pinguesces. E.

NOTAE TH. ERPENII.

Suadet Proverbium modice & multoties cibum sumere : contra eorum opinionem qui rarius eum & abunde sumendum censent. Gallicè: Souvent & peu manger Ce fait l'homme engraisser.

XCVI.

إِذَا مَا يَكُنْ لَكَ مَا تُرِيدُ فَأَنْ مَا
يَكُونُ

Quando non evenit tibi quod vis; velis quod evenit. S.

NOTAE IOS. SCALIGERI.

Græcorum & Latinorum notissimum proverbium.

XCVII

XCVII.

إِذَا سَمِعْتَ الرَّجُلَ يَقُولُ فَبِكَ مِنْ
 الْخَبِيرِ مَا لَيْسَ فَبِكَ فَلَا تَأْمَنْ إِنَّ
 يَقُولُ فَبِكَ مِنَ الشَّرِّ مَا لَيْسَ فَبِكَ ❊

Quando audiveris virum loquentem de
 te bonum quod in te non est, ne fide (ei)
 loquetur enim & malum de te, quod in
 te non est. S. E.

NOTÆ TH. ERPENII.

D. Scaliger pro *إِنَّ* legerat *إِنْ* verteratque: Ne
 crede si loquatur super te malum quod in
 te non est. Et certe durum hic est *إِنَّ*,
 putoque legendum pro eo potius esse *إِنَّ* etc.
 nim ipse.

XCVIII.

الصَّمْتُ يَكْسِبُ أَهْلَهُ مَحَبَّةً ❊

Taciturnitas conciliat suis amorem. E.

NOTÆ

NOTÆ TH. ERPENII.

Ad verbum: Taciturnitas lucrari facit populum suum amorem.

XCIX.

اَللّٰمُ عَلَيَّ السَّكُوْتِ خَيْرٌ مِّنَ اَللّٰمِ

عَلَيَّ اَللّٰمِ ————— وَل

Poenitentia super silentio, melior est poenitentia super sermone. S.

NOTÆ IOS. SCALIGERI.

Praestat poenitere taciturnitatis, quam loquela.

Versiculus Catonis:

Nam nulli tacuisse nocet, nocet esse loquutum.

C.

اَلصَّمْتُ حِكْمَةٌ وَقَلِيْلٌ فَاِئِلَهُ

Taciturnitas sapientia est; sed rarus est agens eam. E.

FINIS CENTVRIAE I.

PROVERBIORVM ARABICORVM

Centuria Secunda.

I.

دَقَّكَ بِأَلْمِنْخَامِ حَبُّ الْفَلْفَلِ ٥

Pungit te in naso granum piperis. S.

NOTÆ IOS. SCALIGERI.

Scitum Gallicanum, Vne mouche t'a picque.

Est phrasis proverbialis, non γνώμη παροιμιώδης.

II.

إِنْتَبَهَ الْكَلْبُ مِنْ بَعْدِ النَّهْيِ *

أَيُّ * إِنْتَبَهَ مِنْ بَعْدِ مَا صَامَ

الْأَمْرُ يُقَالُ لِلَّذِي يَدَبِّرُ الشَّيْءَ

مِنْ بَعْدِ مَا صَامَ ٥

Evigilavit canis postquam rapina facta est. id est. Evigilavit homo postquam res

acci-

accidit. Dicitur de eo qui rem tractare
(*seu moderari*) vult postquam accidit. S.

NOTÆ TH. ERPENII.

Gracè: Μετὰ τὸν πόλεμον ἡ συμμαχία: post
bellum suppetiæ.

III.

مَنْ يُخْبِرُكَ بِشَتْمٍ عَنْ أَحَدٍ فَهُوَ
الشَّاتِمُ

Qui denuntiat tibi diffamatoria super
aliquo, ipse est diffamator. S.

NOTÆ IOS. SCALIGERI.

*Diffamatores non sunt solum qui motu proprio
alicui obtrectantur; sed etiam qui alienis ver-
bis aliquem deferunt.*

IV.

الْمِرَاحَةُ تَذْهَبُ أَلْهَابُ

Iocus aufert (*quasi dicat*, collusio ire fa-
cit) reverentiam. E.

NOTÆ TH. ERPENII.

*Nimia familiaritas contemptum parit. Elegan-
ter*

ter Itali: Baldezza de patrone capello de matto.

V.

لَا تَمَارَجِ الشَّرِيفَ فَيَحْقَدَ عَلَيْكَ
وَلَا الدَّنِيَّ فَيَجْتَرِيَّ عَلَيْكَ

Ne lude cum optimate, ne irascatur tibi;
neque cum infimate, ne abutatur te. S.

NOTÆ TH. ERPENII.

Ne abutatur te, *ad verbum*, ne audeat super
te: *est enim* تجري *idem quod* اجتري,
id est, audere.

VI.

لَا تَغْشَّ سِرَّكَ إِلَى أُمَّةٍ

Ne sparge secretum tuum in populum
(palam.) S.

VII.

صَرِّحَ الْحَقُّ عَنْ مَخْصِيَةٍ * أَعْنِي *

انْكَشَفَ الْأَمْرُ بَعْدَ سِتْرٍ

Pro

Prostrata est veritas à simplicitate suâ.
id est: Detecta est res post secretum suum.
 S.

NOTÆ IOS. SCALIGERI.

Nimia ἀκρίβεια silentis aliquando patefacit secretum, quia sæpenumero ex silentio ipso elicitur confessio: neque enim sat est præcisè silere,, nisi accedant colorès, & speciosæ dissimulationes, quæ arcano vetum obtendant.

صرع est allidere solo, ut faciunt luctatores,
 προσήκειν τῷ ἐδάφει: Gallicè, porter
 par terre: ut in *Evang.* μὴ ῥήξωσιν ὑμᾶς,
 ne vos allidant; ut recte *Tertullianus*; non
 autem rumpant, ἀρήνυμι: quanquam *Ho-*
*rati*us: Non ego te tigris ut aspera fran-
 gere persequor.

NOTÆ TH. ERPENII.

Male legit *D. Scaliger* صرّع prostratus fuit,

pro صرّح revelatus est. Itaque vertendum:
 revelata est veritas à simplicitate suâ, vel à
 puritate suâ: nam محض etiam puritatem
 significat.

VIII.

رَبِّ سَامِعٌ بِخَبْرِي لَمْ يَسْمَعْ
عَذْرِي

Forte qui audit rumorem de me, non
audivit apologiam meam. S. E.

IX.

رَبِّ مَلُومٌ لَا ذَنْبَ لَهُ

Fortassis accusatur, nec deliquit. S.

X.

كُلُّ أَحَدٍ أَعْلَمُ بِشَانِهِ

Vnusquisq; peritissimus est in re sua. S.

NOTÆ TH. ERPENII.

In re sua, *vel* opere *aut* negotio suo. unde nos,
Artifici in arte sua credendum est.

XI.

لَعَلَّ لَهُ عَذْرًا وَأَنْتَ تَلُومُ

Fortasse ille habet quo se excuset, & tu
accusas eum. S.

NOTÆ

NOTÆ IOS. SCALIGERI.

عذر *hic ponitur pro innocentia, non autem
pro apologia mera.*

XII.

لَا يَنْبَغِي لِحَاكِمٍ أَنْ يَسْمَعَ شَكَايَةَ
أَحَدٍ إِلَّا خَصَمَهُ مَعَهُ

Non oportet ut iudex audiat querelam
alicujus, nisi & adversarius ejus cum eo
fuerit. S.

NOTÆ IOS. SCALIGERI.

Μητε δίκης κακίας πρὶν ἂν ἀμφοῖν μῦθον
ἀκρίβης.

XIII.

أَلْمَالُ وَالْأَنْبِيَاءُ تَزُولُ وَتَبْقَى
الْأَعْمَالُ الصَّالِحَةُ

Opes & Mundus transibunt, & dura-
bunt opera bona. S.

XIV.

قِيلَ إِنَّ الْإِنْسَانَ هُوَ ابْنُ الدَّقْصَانِ *

Dicitur homo esse filius defectus.

NOTÆ TH. ERPENII.

Rhythmicum est & elegans proverbium, cujus mens eadem (ni fallor) est quæ istius Hebraei
 אִין אָדָם אֲשֶׁר לֹא יִחְטֶא. Humanum
 est errare. Filius defectus phrasis est A-
 rabica, qualis Ebraea filius perditionis.
Primæ duæ voces non sunt de essentia pro-
verbii.

XV.

إِنْسَانٌ بِلَا تَوْبَةٍ كَنَهْرٍ بِلَا مَاءٍ *

وَأَمْرَأَةٌ بِلَا حَيَاءٍ كِمِصْبَاحٍ بِلَا ضَوْءٍ *

Homo sine poenitentia est tanquam
 fluvius sine aqua : & mulier sine verecun-
 dia, tanquam lampas sine lumine. S.

NOTÆ TH. ERPENII.

*Putarem duas sententias esse ; cum nec rhythmo
 nec sensu ita conveniant ut jungende videan-
 tur : ob inclusas tamen similitudines conjungi
 possunt.*

XVI.

XVI.

أَلَمُوتٌ أَفْنَى مَنْ مَضَى وَأَلَمُوتٌ يَنْفَى

مَنْ يَبْقَى

Mors consumpsit eum qui discessit, & mors consumet eum qui remanet. S.

NOTÆ TH. ERPENII.

Sententia harmoniâ & rhytmo elegantissima.

XVII.

يَا مَنْ أَسَاءَ فِيمَا مَضَى كُنْ

مَحْسِنًا فِيمَا يَبْقَى

O tu qui male egisti in eo quod præteriiit, esto bene agens in eo quod reliquum est. E.

NOTÆ TH. ERPENII.

Est & hîc mira rhytmi elegantia. Per id quod præteriiit intelligitur tempus præteritum; sicut per id quod reliquum est, ipsum tempus reliquum. Latinius dicas: Qui hætenus male egisti, in posterum bene age. sed Arabicum longe est elegantius, ob rhythmum & suavem verborum fluxum, quæ in

E s lin-

NOTÆ TH. ERPENII.

Elegans admodum hic est rhythmus Arabicus :

cujus causa potissimum istud صَامِتًا tacite
videtur adjectum, alioqui sine magno sensus
detrimento abesse queat. Suadet sententia vi-
tare turbam, de quo vide Senecam in Episto-
lis. D. Scaliger ultima verba verterat ab
homine taciturno, adieceratque Catonis
distichon :

Demissos animos ac tacitos vitare me-
mento.

Qua flumen placidum est, forsan latet al-
tius unda.

Sed minus bene: eo enim sensu scriptum fuisset

مِنَ الْإِنْسَانِ الصَّامِتِ.

XCI.

عِنْدَ الصَّبَاحِ يَحْمَدُ الْقَوْمُ السَّدَى

Ad auroram laudat populus pluviam. E.

NOTÆ TH. ERPENII.

سَدَى pluviam denotat, & ventum
noctur-

nocturnum : quorum neutrum hîc satis con-
venire videtur : unde suspicor legendum esse

الشَّهْرُ, id est, vigiliam (quia proclive fuit
in scriptura minus accurata illud pro hoc le-
gere) ut laudet matutinam vigiliam : mane
enim surgere praestat, quam in multam no-
ctem actiones suas protrahere. Et, Aurora
Musis amica.

XCII.

لَا تَسْخَرَنَّ فِي شَيْءٍ فَيَجْزِبَكَ

Ne subsanna quippiam quod te com-
probare potest. S.

NOTAE IOS. SCALIGERI.

Meliùs dixero Gracè: μὴ διαμώμιζέ τι ὅ, τι σὲ
δοκιμάσῃ. Etiam rem vilissimam qua qui-
dem tui aliquod specimen edere possit, & ho-
minibus probare, noli deridere.

XCIII.

ثَبَاتُ الْإِيمَانِ الْوَرَعُ وَزَوَالُهُ
الْطَّنَعُ

Stabilimentum fidei humilitas : labec-
factatio autem ejus, praesumptio. S.

NOTAE

NOTÆ TH. ERPENII.

وَرَعَ ^{وَرَعَ} est quidem modestia, humilitas; sed &

abstinentia. طَمَعٌ ^{طَمَعٌ} autem concupiscentia:

unde melius forte vertatur: Stabilimentum fidei est abstinentia: labefactatio autem ejus, concupiscentia.

XCIV.

تَطْعَمُ تَطْعَمُ * أَيُّ * ذُقِ الطَّعَامَ

فَإِنَّهُ يَدْعُوكَ إِلَى شَهْوَتِهِ

Gusta cibaberis. id est: Gusta cibum, & ipse vocabit te ad appetitum sui. S.

NOTÆ IOS. SCALIGERI.

Gallicè: En mangeant l'appétit vient. Et possumus parodia Homérica dicere: εἶδαρ γὰρ ἐφέλκε) αὐτὸ τὸν ἄνδρα: imo γεῦσιν γὰρ ἐφέλκε) αὐτὸ περ εἶδαρ. hortatio ad eos quos alicujus laboris magnitudo deterret. Potest infinitus esse usus.

XCV.

XCV.

إِعْلِلْ تُخْصِبْ * أَيْ * كُلْ مَرَّةً
بَعْدَ مَرَّةٍ تَسْمَنُ

Sis debilis, invalesces. *id est* : Ede vice post vicem (*id est*, multoties,) pinguesces. E.

NOTÆ TH. ERPENII.

Suadet Proverbium modice & multoties cibum sumere : contra eorum opinionem qui rarius eum & abunde sumendum censent. Gallicè : Souvent & peu manger Ce fait l'homme engraisser.

XCVI.

إِذَا مَا يَكُنْ لَكَ مَا تَرِيدُ فَأَنْ مَا
يَكُونُ

Quando non evenit tibi quod vis ; velis quod evenit. S.

NOTÆ IOS. SCALIGERI.

Græcorum & Latinorum notissimum proverbium.

XCVII

XCVII.

إِذَا سَمِعْتَ الرَّجُلَ يَقُولُ فَبِكَ مِنْ
 الْخَيْرِ مَا لَيْسَ فَبِكَ فَلَا تَأْمَنَ إِنَّ
 يَقُولُ فَبِكَ مِنَ الشَّرِّ مَا لَيْسَ فَبِكَ ❖

Quando audiveris virum loquentem de
 te bonum quod in te non est, ne fide (ei)
 loquetur enim & malum de te, quod in
 te non est. S. E.

NOTÆ TH. ERPENII.

D. Scaliger pro *إِنْ* legerat *إِن* verteratque: Ne
 crede si loquatur super te malum quod in
 te non est. Et certe durum hic est *إِنْ*,
 putoque legendum pro eo potius esse *إِنَّ* etc.
 nim ipse.

XCVIII.

الصَّمْتُ يَكْسِبُ أَهْلَهُ مَحَبَّةً ❖

Taciturnitas conciliat suis amorem. E.

NOTÆ

NOTÆ TH. ERPENII.

Ad verbum: Taciturnitas lucrari facit populum suum amorem.

XCIX.

اَللّٰمُ عَلَيَّ السُّكُوْتِ خَيْرٌ مِّنْ اَلتَّكَلُّمِ
عَلَيَّ اَلْقَوْلِ ————— وَ

Pœnitentia super silentio, melior est
pœnitentia super sermone. S.

NOTÆ IOS. SCALIGERI.

Præstat pœnitere taciturnitatis, quam loquelæ.
Versiculus Catonis:

Nam nulli tacuisse nocet, nocet esse lo-
quutum.

C.

اَلصَّبْرُ حِكْمَةٌ وَقَلِيْلٌ فَاِعِلْهُ

Taciturnitas sapientia est; sed rarus est
agens eam. E.

FINIS CENTVRIÆ I.

PROVERBIORVM ARABICORVM

Centuria Secunda.

I.

دَقَّكَ بِالْمِنْخَارِ حَبُّ الْفُلْفُلِ ❁

Pungit te in naso granum piperis. S.

NOTÆ IOS. SCALIGERI.

Scitum Gallicanum, Vne mouche t'a picque.
Est phrasis proverbialis, non γνώμη παροι-
μική.

II.

إِنْتَبَهَ الْكَلْبُ مِنْ بَعْدِ النَّهَبِ *

أَيُّ * إِنْتَبَهَ مِنْ بَعْدِ مَا صَارَ

الْأَمْرُ يُقَالُ لِلَّذِي يَدَبِّرُ الشَّيْءَ

❁ مِنْ بَعْدِ مَا صَارَ

Evigilavit canis postquam rapina facta
est. id est: Evigilavit homo postquam res

acci-

accidit. Dicitur de eo qui rem tractare
(*seu moderari*) vult postquam accidit. S.

NOTÆ TH. ERPENII.

Græcè: Μετὰ τὸν πόλεμον ἢ συμμαχία: post
bellum suppetiæ.

III.

مَنْ يُخْبِرُكَ بِشَتْرٍ عَنْ أَحَدٍ فَهُوَ
الشَّاتِرُ

Qui denuntiat tibi diffamatoria super
aliquo, ipse est diffamator. S.

NOTÆ IOS. SCALIGERI.

*Diffamatores non sunt solum qui motu proprio
alicui obtrectantur; sed etiam qui alienis ver-
bis aliquem deferunt.*

IV.

الْمِرَاحَةُ تَذْهَبُ الْمَهَابَةُ

Iocus aufert (*quasi dicat*, collusio ire fa-
cit) reverentiam. E.

NOTÆ TH. ERPENII.

Nimia familiaritas contemptum parit. Elegan-
E 2 ter

ter Itali: Baldezza de patrone capello de matto.

V.

لَا تَمَارَحِ الشَّرِيفَ فَيَحْقِدَ عَلَيْكَ
وَلَا الدَّنِيَّ فَيَجْتَرِيَّ عَلَيْكَ

Ne lude cum optimate, ne irascatur tibi;
neque cum infimate, ne abutatur te. S.

NOTÆ TH. ERPENII.

Ne abutatur te, *ad verbum*, ne audeat super

te: est enim تجري idem quod اجتري,
id est, audere.

VI.

لَا تَغْشَ سِرَّكَ إِلَى أُمَّةٍ

Ne sparge secretum tuum in populum
(palam.) S.

VII.

صَرِّحَ الْحَقُّ عَنْ مَخْصِيَةٍ * أَعْنِي *

انْكَشَفَ الْأَمْرُ بَعْدَ سِتْرٍ

Pro

Prostrata est veritas à simplicitate suâ.
id est: Detecta est res post secretum suum.
 S.

NOTÆ IOS. SCALIGERI.

Nimia ἀκρίβεια silentii aliquando patefacit secretum, quia sæpenumero ex silentio ipso elicitur confessio: neque enim sat est præcisè silere,, nisi accedant colores, & speciosæ dissimulationes, quæ arcano vetum obtendant.

صرع est allidere solo, ut faciunt luctatores, *πεσορήσκειν τῷ ἐδάφει*: Gallicè, porter par terre: ut in *Evang.* μὴ ῥήξωσιν ὑμᾶς, ne vos allidant; ut rectè *Tertulianus*; non autem rumpant, à ῥήγνυμι: quanquam *Horatius*: Non ego te tigris ut aspera frangere persequor.

NOTÆ TH. ERPENII.

Male legit D. Scaliger *صرع* prostratus fuit,

pro *صرح* revelatus est. Itaque vertendum: revelata est veritas à simplicitate suâ, vel à puritate suâ: nam *محض* etiam puritatem significat.

VIII.

رَبِّ سَامِعٌ بِخَبْرِي لَمْ يَسْمَعْ
عَذْرِي ❖

Forte qui audit rumorem de me, non
audivit apologiam meam. S. E.

IX.

رَبِّ مَلُومٌ لَا ذَنْبَ لَهُ ❖

Fortassis accusatur, nec deliquit. S.

X.

كُلُّ أَحَدٍ أَعْلَمُ بِشَأْنِهِ ❖

Vnusquisq; peritissimus est in re sua. S.

NOTÆ TH. ERPENII.

In re sua, *vel* opere *aut* negotio suo. unde nos,
Artifici in arte sua credendum est.

XI.

لَعَلَّ لَهُ عَذْرًا وَأَنْتَ تَلُومُ ❖

Fortasse ille habet quo se excuset, & tu
accusas eum, S.

NOTÆ IOS. SCALIGERI.

عذر *hic ponitur pro innocentia, non autem
pro apologia mera.*

XII.

لَا يَنْبَغِي لِجَاكِمٍ أَنْ يَسْمَعَ شَكِيَّةَ
أَحَدٍ إِلَّا خَصَّهُ مَعَهُ

Non oportet ut iudex audiat querelam
alicujus, nisi & adversarius ejus cum eo
fuerit. S.

NOTÆ IOS. SCALIGERI.

Μητε δίκης κακίας πρὶν ἀν ἀμφοῖν μῦθον
ἀκρίσης.

XIII.

أَلْبَالُ وَالْأَنْبِيَا تَزُولُ وَتَبْقَى
الْأَعْمَالُ الصَّالِحَةُ

Opes & Mundus transibunt, & dura-
bunt opera bona. S.

XIV.

قَبْلَ إِنْ أَلَّا نَسَانَ هُوَ آبْنُ النَّقْصَانِ *

Dicitur homo esse filius defectus.

NOTÆ TH. ERPENII.

Rhythmicum est & elegans proverbium, cujus mens eadem (ni fallor) est qua istius Hebraei
 אִין אִרֹם אֲשֶׁר לֹא יִחְטֶא. Humanum
 est errare. Filius defectus phrasis est A-
 rabica, qualis Ebraea filius perditionis.
 Prima due voces non sunt de essentia pro-
 verbii.

XV.

إِنْسَانٌ بِلَا تَوْبَةٍ كَنَهْرٍ بِلَا مَاءٍ *
 وَامْرَأَةٌ بِلَا حَيَاءٍ كَمِصْبَاحٍ بِلَا ضَوْءٍ *

Homo sine poenitentia est tanquam
 fluvius sine aqua : & mulier sine verecun-
 dia, tanquam lampas sine lumine. S.

NOTÆ TH. ERPENII.

*Putarem duas sententias esse ; cum nec rhythmo
 nec sensu ita convenient ut jungendæ videan-
 tur : ob inclusas tamen similitudines conjungi
 possunt.*

XVI.

XVI.

الْمَوْتُ أَفْنَى مَنْ مَضَى وَالْمَوْتُ يَفْنِي
مَنْ يَبْقَى

Mors consumpsit eum qui discessit, & mors consumet eum qui remanet. S.

NOTÆ TH. ERPENII.

Sententia harmoniâ & rhytmo elegantissima.

XVII.

يَا مَنْ أَسَاءَ فِيمَا مَضَى كُنْ
مَحْسِنًا فِيمَا يَبْقَى

O tu qui male egisti in eo quod præteriiit, esto bene agens in eo quod reliquum est. E.

NOTÆ TH. ERPENII.

Est & hîc mira rhytmi elegantia. Per id quod præteriiit intelligitur tempus præteritum; sicut per id quod reliquum est, ipsum tempus reliquum. Latinius dicas: Qui hætenus male egisti, in posterum bene age. sed Arabicum longe est elegantius, ob rhythmum & suavem verborum fluxum, quæ in

E s lin-

*linguam Latinam transferri nequeunt. Hor-
tatio est ad resipiscentiam.*

XVIII.

مَنْ لَا يُقَدِّمُ تَوْبَةً قَبْلَ الْمَوْتِ فَقَدْ
شَقِيَ

Qui non anticipat poenitentiam ante
mortem miser (scilicet infelix) est. S.

XIX.

مَتَى تَهْجُرُ الدُّنْيَا وَتَنْوِي لَهُ بَغْضًا
مَتَى تَتْرُكُ الْعُصْيَانَ قَلْبِي مَتَى

Quando deseres mundum, & intendes
ei odium? quando relinques rebellionem?
dic mihi quando? E.

NOTAE TH. ERPENII.

Nota vocem قَلْبِي, qua est contracta ex قُلُوبِي.

XX.

كُلُّ نَجَاجَةٍ تَعَلَّقَ بِعَرْقِ وَبِهَا * أَيْ *
كُلُّ أَحَدٍ يِعَاقِبُ عَلَى أَحْوَالِهِ *

Omnis

Omnis ovis suspenditur è calcaneo suo
(in macello *scilicet*) *id est* : Vnusquisque
puniatur super moribus suis (*vel* *functio-*
nibus suis, actis suis.) S.

NOTÆ TH. ERPENII.

Elegans sententia; cujus mens eadem qua illius
Apostolici : Vnusquisque onus suum por-
tabit.

XXI.

تَعَلَّمِ الْعِلْمَ يَا فَتًى لِتَكُونَ أَمِيرًا *
وَلَا تَكُنْ جَاهِلًا فَتَصْبِرَ حَقِيرًا

Disce scientiam ô puer, ut sis impera-
tor: & ne sis ignarus, ut fias despicibilis. S.

XXII.

الْعِلْمُ تَأْجٌ لِلْفَتَى وَالْعَقْلُ طَوْقٌ مِنْ
ذَهَبٍ

Scientia diadema est puero, & intelle-
ctus torques aureus. S.

NOTÆ IOS. SCALIGERI.

Similia in Proverbiis Salomonis,

XXIII.

XXIII.

مَا أَحْسَنَ الْعِلْمَ لَوْلَا إِنَّهُ غَالِبٌ *
وَلَيْسَ يُوجَدُ الْعِلْمُ أَنْ يَنْبَاعَ بِمَالٍ

Quam præstans est (vel bona est) scientia magnati (præfecto!) Etenim ipsa cara est, neque reperitur scientia ut vendatur opibus. S.

NOTÆ IOS. SCALIGERI.

Idem in Proverbiis Salomonis.

NOTÆ TH. ERPENII.

Istud لولا quid velit non video ولا magnatem

seu præfectum significare non credo sed وَايٍ
est procurator, & possessor. itaque abundare suspicor, aut significare possessionem;
ut dicat sententia, quam cara est scientia in possessionem! Exemplar M.S. habet لَوْلَا
id est, si non, quod neutiquam hîc mihi videtur convenire posse.

XXIV.

لَا تَحْقِرَنَّ ضَعِيفًا فِي ثَقَلِيهِ إِنََّّ الْبَعُوضَةَ
تَفْقِي مُقَلَّةَ الْأَسَدِ

Ne despicias debilem in conversatione
ejus: nam culex fodit oculum leonis. S.

NOTÆ ISAACI CASAVBONI.

*Videtur esse ὄνγς: Ne asperneris ὁμιλεῖν τοῖς
διόποσις. sed adjecta est ratio, quæ & ipsa
per se est proverbium, quia culex fodit ocu-
lum leonis. Est ejusdem argumenti cum epi-
grammate apud Capit. 1016. Petitum au-
tem est hoc Arabum proverbium ex historia.
Nam Leones in Mesopotamia mirè infestant
culices. Marcellinus lib. XVIII. idem Stra-
bo lib. XVI.*

XXV.

لَا فَخْرَ بِأَمْثَالِ وَالنَّسَبِ بَلْ فَخْرٌ
بِالْعِلْمِ وَالْأَدَبِ

Non est gloriatio in opibus & stemma-
te: sed gloriatio in scientia & eruditione.
S.

NOTÆ TH. ERPENII.

Et eruditione; *vel* & bonis moribus, *ut* annotavi ad prov. 82. fieri autem potest ut ادب

scientias practicas significet, & علم speculativas. certe hæc duo omnino videntur sumi, ut חכמה ומוסר initio Proverbiorum Salomonis.

XXVI.

وَكَيْسَ الْيَتِيمِ مَنْ قَدْ مَاتَ وَالِدُهُ بَلِ
الْيَتِيمِ الَّذِي لَا عِلْمَ لَهُ وَلَا أَدَبٌ

Non est orphanus cujus obiit pater : sed orphanus est qui scientiam non habet & eruditionem, S.

NOTÆ TH. ERPENII.

In exemplari M. S. hoc conjungebatur cum superiori, cujus notas vide.

XXVII.

اِقْتَنِ الْخِرْصَ فَإِنَّهُ كَنْزٌ عَظِيمٌ

Acquire diligentiam ; ea enim est thesaurus magnus. S.

XXVIII.

XXVIII.

أُبْعِدْ عَنِ الْكَسَلِ فَإِنَّهُ مُتَبَلِّغٌ خَسَارَةً ۝

Recede à pigritia; quia ipsa est plena damno. S.

XXIX.

إِقْتَنِ لَكَ ذَهَبًا بِقِيَّاسٍ وَعِلْمًا بِلَا

قِيَّاسٍ ۝

Acquire tibi aurum mensurâ, & scientiam sine mensurâ. E.

NOTÆ TH. ERPENII.

Mens: Eruditioni, non opibus in infinitum studendum esse.

XXX.

كُنْ فِي طُغُولِيَّتِكَ مُتَضَعًا * لِتَكُونَ

فِي شَيْخُوخَتِكَ مُرْتَفَعًا ۝

Esto in pueritia tua humilis, ut sis in senectute tua exaltatus. S.

XXXI.

أَشْفَقْ يَا فَتًى عَلَيَّ طُغُولِيَّتِكَ لِيَلَا
تَصْبِيرُ

تَصْبِرَ مَا كُولا لِلنَّارِ

Commiseratione movere ô puer super
pueritia tua, ne fias cibus igni. S. E.

XXXII.

أَذْكُرْ زَمَانَ الْمَرَضِ وَشَيْخُوخَتِكَ
الَّتِي تَبَتْ خَلْفَكَ لِأَنَّ الْحِكْمَةَ وَالْمَعْرِفَةَ
أَخَيْرُ مِنَ السَّيْفِ وَالْعِلْمُ أَفْضَلُ مِنَ
الْقُوَّةِ

Memento temporis morbi & senectutis
venientis pone te, quia sapientia me-
lior est quam ensis, & scientia excellen-
tior quam opes. S.

NOTAE IOS. SCALIGERI.

*In principio subintelligenda ea quæ sunt in fine.
Compara tibi sapientiam & scientiam, ut illis
tanquam remediis possis occurrere morbis im-
minentibus, egestati, & senectuti.*

XXXIII.

XXXIII.

الصَّبِيُّ الْعَاقِلُ أَفْضَلُ مِنَ الشَّيْخِ
الْجَاهِلِ —————

Puer prudens præstantior est sene stulto. S.

XXXIV.

الْعِلْمُ هُوَ نُورٌ ثَانٍ وَلَهُ عَيُونٌ مُضِبَّاتٌ

Scientia est lumen alterum, habetque oculos lucidos. E.

XXXV.

لَا تَكُنْ كَثِيرَ الْقَلْقِ وَالْخَوْفِ لِيَلَا
تَقَعَ فِي أَيْدِي أَعْدَائِكَ

Ne fueris neque nimis præceps, neque meticulosus, ne cadas in manus inimicorum tuorum. S.

NOTÆ IOS. SCALIGERI.

كثِيرَ الْقَلْقِ Gallicè: trop chatouilleus.

قلق titillare, per metaphoram. propriè

كثير القلق remue mesnage, qui omnia
turbat. Evenit igitur tam ejusmodi quam
meticulosus, ut sint oportuni inimicorum inju-
riis; hi quia inimicos in se laceffunt & irri-
tant; illi quia inimicis sunt despicatui.

NOTÆ TH. ERPENII.

خَوْفٌ & قَلَقٌ synonyma sunt τῷ
timorem, animique perturbationem seu
consternationem significant. videor tamen
mihi verbum قلق alicubi pro titillare le-
gisse: quæ tamen notio si hîc obtineret, vi-
dereter potius legendum وَلَا الْخَوْفِ neque
timoris, ubi nunc est وَالْخَوْفِ & timoris.

XXXVI.

إَقْبِلْ مَشُورَةَ الْعَاقِلِ

Admitte consilium prudentis. S.

XXXVII.

XXXVII.

اَحْفِظْ وَصِيَّةَ اَبِهَاتِكَ

Custodi praeceptum parentum tuorum. S.

XXXVIII.

قَطَّ لَا تَحْلِفُ كَاذِبًا عَلَيَّ اِنْسَانٍ

اَسَاءَ اِلَيْكَ

Nunquam peiera ne in hominem quidem qui tibi nocuit. S.

NOTÆ IOS. SCALIGERI.

Iurare mendacium *Arab.* dicunt τὸ Ἰπιορκεῖν.

NOTÆ TH. ERPENII.

Hic propriè est, ne jura mentiens. at melius

dicunt حَلَفَ عَلَيَّ الْكَذِبِ *juravit super*

per mendacio. Caterum ne quidem, id est,

وَلَا, *in Arabico non est: sed videtur requiri:*

ac fieri potest ut negligentia scriptoris omis-
sum sit.

XXXIX.

فُورَ جَبِيعَ أَعْمَالِكَ لِتَكُنِ الْكَلِمَةُ
الْحَقُّ .

Lumen omnium factorum tuorum
esto sermo verax. S.

XL.

فَلْتَكُنْ كَلِمَتُكَ نَعَمْ أَوْ لَا لِتَكُونَ
حَقًّا عِنْدَ جَمِيعِ النَّاسِ .

Esto sermo tuus etiam vel non, ut sis
verax apud omnes homines. S. E.

NOTÆ TH. ERPENII.

Verba Christi: ἔγω γὶ ὁ λόγος ὑμῶν, ναὶ, ναί,
ἔ, ἔ.

XLI.

إِعْمَلِ الْخَيْرَاتِ كُلَّمَا تَقَدَّرَ مَعَ أَهْلِ
الْبَيْتِ وَالْغُرَبَاءِ وَتَكَلَّمَ كَلِمَةَ الْخَيْرِ
مَعَ الْأَخْيَارِ وَالْأَشْرَارِ .

Ope-

Operare bona quotiescunque potes domesticis tuis & extraneis, & bona verba loquere tam bonis quam malis. S.

XLII.

أَلْعَالَمُ يَنْزُولٌ كَالْمَكْتُوبِ وَالْحَكْمُ
ثَابِتٌ كَالْمَرْسُومِ

Mundus transit tanquam scriptura (delebilis :) sapientia stabilis est ut sculptura. S.

NOTAE TH. ERPENII.

*Prima vox verti quoque potest sapiens : sed
tunc legendum foret أَلْعَالِمُ, quod non probō.*

XLIII.

لَا تَخْطِئِي يَا فَتَى اعْجِلْ وَتُبْ إِنَّ
أَخْطَأْتَ

Ne pecca ô puer : festina & poeniteto si peccaveris. S.

XLIV.

مَرَوْدُ نَفْسِكَ الْخَبْرَاتِ بِالْأَعْمَالِ
 الصَّالِحَةِ ❖

Provide animæ tuæ bona in operibus bonis. S.

NOTÆ IOS. SCALIGERI.

Proprie ad verbum : ἐφοδιάσον σεαυτῷ χρηστὰ ἐν ἔργοις καλοῖς.

XLV.

إِفْتَكِرْ فِي دُخُولِكَ إِلَى هَذَا الْعَالَمِ
 وَفِي خُرُوجِكَ مِنْهُ لِأَنَّكَ مِنْ لَا شَيْءٍ
 صِرْتَ إِنْسَانًا وَعَنْ بَغْتَةٍ تَصِيرُ
 كَأَنَّكَ مَا كُنْتَ وَأَفْكِرْ فِي مَنْ
 كَانَ قَبْلَكَ مِنَ الْمُلُوكِ وَالرُّؤَسَاءِ
 وَالْأَشْرَافِ أَنْظِرْ كَيْفَ رَحَلُوا مِنْ
 هَذَا الْعَالَمِ وَأَنْتَ مِثْلَهُمْ تَرَحَّلُ ❖

Cogi-

Cogita ingressum tuum in hunc mundum, & egressum tuum ex ipso : quia tu de nihilo factus es homo, & momento fies tanquam non fueris : item considera qui fuerint ante te reges, præfecti, & nobiles : considera quomodo migrarint ex isto mundo : tu vero quemadmodum illi migrabis. S.

• XLVI.

أَلْمَالُ وَالْدُّنْيَا تَزُولُ وَتَبْقَى
الْأَعْمَالُ الصَّالِحَةُ

Opes & mundus præteribunt; & durabunt opera bona. S.

XLVII.

أُمْسِكْ عَلَيْكَ نَفَقَتَكَ * قَوْلُ شَرِيحٍ
لِرَجُلٍ سَمِعَهُ يَتَكَلَّمُ فَجَعَلَ النَّفَقَةُ
الَّتِي يَخْرُجُهَا مِنْ مَالِهِ مِثْلًا لِكَلَامِهِ

Arripe super te expensionem tuam dicebat Sjarihus viro quem audiebat lo-

quentem, & faciebat expensionem quam eduxit ex opibus ipsius similem sermoni ejus. E.

NOTÆ TH. ERPENII.

Proverbium hîc est, Arripe super te expensionem tuam. id est: Accipe de tuo quod expendas. vetatque liberalitatem de bonis alienis. reliqua verba auctorem ejus, & originem explicant, sed ita intricata sunt, ut quem sensum exhibeant, non satis certo determinare possim. videor tamen mihi fideliter verba transtulisse: tu si placet, ea perpende accuratius, & vide num (quod suspicor) error aliquis in his lateat.

XLVIII.

دَعْ الْكَذِبَ حَيْثُ تَرَى أَنَّهُ يَنْفَعُكَ
فَإِنَّهُ يَضُرُّكَ وَعَلَيْكَ بِالصِّدْقِ حَيْثُ
تَرَى أَنَّهُ يَضُرُّكَ فَإِنَّهُ يَنْفَعُكَ

Omitte mendacium ubi videris quod tibi profuturum erit: nam nocebit tibi. Et tuum est hæere veritati, ubi videris quod

quod ipsa nocebit tibi : quia ipsa proderit tibi. S.

XLIX.

مَنْ عُرِفَ بِالصِّدْقِ جَانَرَ كَذِبُهُ وَمَنْ
عُرِفَ بِالْكَذِبِ لَمْ يَجْزُ صِدْقُهُ ❖

Qui notus est veracitate, recipitur ejus mendacium : & qui notus est mendacitate, non recipitur ejus veritas. S.

NOTÆ IOS. SCALIGERI.

Eam vim opinio habet, ut ei qui vera solet loqui, etiam cum mentitur credamus; ei vero qui sæpius mentitur, etiam tunc cum verum dicit, fides non habeatur. جانر est transire, & dicitur quoque τῷ ἐὶ δοκίμῳ νομίσιμα αἰ, qui est de mise Heb. עוֹבֵר & de merce proba.

L.

سَهْمٌ عَلَيْكَ وَسَهْمٌ لَكَ ❖

Sors super te cecidit, & sors tua est (vel portio.) S.

NOTÆ IOS. SCALIGERI.

*Quod tibi obvenerit, sive bonum, sive malum,
tuum est.*

NOTÆ TH. ERPENII.

سَهْمٌ est portio, & sagitta; quæ posterior notio
locum hîc fortassis habet. Sagitta contra te
& sagitta tibi est. Cujus mens: quod con-
tra te afferebatur, id pro te est. suo inimi-
cum tuum jugulas gladio.

LI.

ذَنْبُ الْكَلْبِ لَا يَتَقَوَّمُ وَلَوْ يَدُقُّ فِي
الْقَالِيبِ

Cauda canis non corrigitur, etiamsi
contundatur in mortario. S. E.

NOTÆ TH. ERPENII.

ὁ ὄγος: Naturam expellas furca, tamen usque

recurrat. قَالِبٌ propriè est forma seu

formula, quales illæ in quibus fusilia fiunt:
hîc tamen pro mortario sumi persuadet mihi

ver-

verbum **إِنْ دَقَّ** *Huc facit Salomonis sententia Prov. 27. Si contuderis stultum in mortario, in medio triticorum contusorum pistillo, non recedet ab eo stultitia ejus.*

LII.

مَرَبَّ مَا كَانَتْ السُّكُوتُ جَوَابًا *
يُقَالُ لِلرَّجُلِ الَّذِي يَحُلُّ خَطَاةَ
عَنْ أَنْ يَتَكَلَّمَ بِشَيْءٍ فَيَجِيبُ بِتَرْكِ
الْجَوَابِ ————— وَابٍ

Sæpenumero silentium est responsum. Dicitur homini qui solvit delictum suum, absque ut loquatur quicquam, & respondet omittendo responsum. S. E.

NOTÆ TH. ERPENII.

Sic Menander: Πολλοῖς ἀποκρίσεις ἢ σιωπὴ τυγχάνει. Multorum accusationes & calumnia manifestam sæpe habent falsitatem, nec responsum aut apologiam merentur; unde ad eorum criminationes silere, sufficienter respondere & se purgare est.

LIII.

LIII.

عِنْدَ النَّوَى يَكْذِبُكَ الصَّادِقُ

A depravatione mentietur tibi verax. S.

NOTÆ IOS. SCALIGERI.

Verax cum putat se vera dicere, si prave rem conceperit, mentitur. idem facit si ab alio depravatus.

NOTÆ TH. ERPENII.

Puto D. Scaligerum legisse غَوَى pro eo quod

in textu est نَوَى; hoc enim non significat depravationem, sed os sive ossiculum dactyli vel olivæ; ut in Alcorano Surata sexta: & cogitationem, intentionem, ut verbum cogitare, in animo habere, intendere, ut videre est Prov. 119. item التحول من

دار الى دار (ut ait Mustapha ibno Ahmed in Lexico suo Arabico,) id est, transitum à domo ad domum. quarum notionum prima hujus loci esse nequit: an secunda
pos

possit, viderint alii: ego tertiam malim, ut per
eam intelligatur extrema egestas, quæ ostia-
tim mendicare cogit. memini enim & alibi

proverbialiter me legere ان رجل انتقل

من دار الى دار هل كان يبقی

Cum vir abít à domo ad domum
(id est mendicat ostiatim) an restat ei
quicquam? Atque ita mens proverbij erit,
hominem etiam veracem, paupertate oppres-
sum, quo inopia sua consulat, ad mendacia in-
terdum abripi: quod verissimum esse quoti-
diana evincit experientia. Multorum virtu-
tibus obstat res angusta domi, verissime ait
Poëta. Atque tunc vertendum Proverbium
erit: Apud paupertatem (vel in pauper-
tate seu egestate) mentietur tibi verax.

LIV.

سِرُّكَ مِنْ دَمِكَ رَبِّمَا كَشَفْتَهُ فَتَكُونُ
سَبَبَ مَوْتِكَ

Arcanum tuum de sanguine tuo est:
sæpe aperuisti illud, & est causa mortis
tuæ. S.

LV.

لَوْ كَانَ بِجَسَدِي بَرَصٌ مَا كَتَمْتُهُ ❊

Si esset in corpore meo lepra, non tegerem illam. S.

NOTÆ ISAACI CASAVBONI.

Vsus proverbii, ad denotandam animi candorem, & Φιλαλήθειαν.

NOTÆ TH. ERPENII.

Si legas كَتَمْتُ significabit, non tegeres eam: eritque longe alius proverbii sensus.

LVI.

الْلَّيْلُ أَخْفَى الْوَيْلَ * يُعْنِي * إِفْعَلْ

مَا تَرِيدُ لَيْلًا فَإِنَّهُ أُسْتَرَ لِسْرَتِي ❊

Nox tegit τοῦ ὄντος. Sensus: Fac quod volueris nocte; ipsa texerit secretum tuum. S.

NOTÆ TH. ERPENII.

Proverbium tum rhytmo tum sensu elegantissimum. Tenebrae impediunt quo minus facinorosa noctu commissa conspiciantur: adeoque efficiunt,

ciunt, ut qui ea committit minas nullius videat; & sic ipsum va, ut habet Proverbium, tegunt.

LVII.

تَرَكَ الذَّنْبَ أَيْسَرُ مِنْ طَلَبِ التَّوْبَةِ

Omissio peccandi rectior est quam executio poenitentiae. S.

NOTÆ IOS. SCALIGERI.

Bona quidem est poenitentia post peccatum, sed præstat non habere causam poenitendi, quam poenitere.

NOTÆ TH. ERPENII.

طَلَبُ non est melior, sed facilior: أَيْسَرُ

est petitio: ad verbum itaque vertas: Omissio peccati facilior est petitione poeniten-

tiae. Noli autem putare pro التَّوْبَةِ legen-

dum esse المغفرة id est veniæ: aliter enim

legit hic auctor, & alii apud quos idem proverbium mihi occurrit.

LVIII.

LVIII.

أَذْكُرِ الْغَائِبَ يَقْتَرِبُ وَأَذْكُرِ
غَائِبًا تَرَاهُ

Mentionē fac absentis appropinquabit.
Et: mentionem fac absentis videbis eū. E.

NOTÆ TH. ERPENII.

Duo sunt proverbia ejusdem valoris, & propterea à Collectore conjuncta. Sensum autem eorum puto eundē esse cum eo qui proverbii sequentis.

LIX.

إِذَا ذَكَرْتَ الذِّيبَ هِيَ لَهُ قَضِيبًا

Quando memineras (mentionem feceris) lupi, præpara illi virgam (baculum. S.

NOTÆ TH. ERPENII.

Contingit non raro ut dum pastores inter se de lupo colloquuntur & fabulantur, ipse interveniat; unde proverbium natum apud Latinos: Lupus est in fabulâ, quotiescunque ille de quo confabulatio est de improvîso intervenit, & hoc ipsum quod jam memoravimus apud Arabes, ejusdem omnino valoris, etsi verbis nonnihil discrepans, nam para ei baculum, nihil vult aliud quam eum propè esse: cum enim scitur propè esse, parantur baculi.

LX.

LX.

الْحَدِيثُ ذُو سَجُونٍ وَقَدْ قَبِلَ عَنْ
 هَذَا الْمَثَلِ أَنَّ كَانَ رَجُلٌ وَلَهُ ابْنَانِ
 اسْمُ الْوَاحِدِ سَعْدٌ وَالْآخَرُ سَعِيدٌ
 فَخَرَجَا فِي طَلَبِ إِبِلٍ لَهُمَا فَرَجَعَ
 سَعْدٌ وَلَمْ يَرْجِعْ سَعِيدٌ وَقَبِلَ أَنَّ يَرْجِعَ
 سَعْدٌ كَانَ أَبُوهُمَا كَلَّمَا يَرَى
 شَخْصًا مُقْبِلًا قَالَ أَسَعْدُ أُمَّ سَعِيدٍ
 فَصَارَتْ كَلِمَتُهُ هَذِهِ مَثَلًا فَأَتَى بَعْدَ
 هَذَا يَوْمًا بَيْنَمَا هُوَ يَسِيرُ وَمَعَهُ
 إِنْسَانٌ آخَرُ فِي الشَّهْرِ الْحَرَامِ
 فَأَتَيَا عَلَى مَكَانٍ فَقَالَ الرَّجُلُ
 لِأَبِي الشَّابِّينِ أَتَرَى هَذَا الْمَوْضِعَ
 فَاتِي

قَاتِي لَقَبْتُ فِيهِ فِتْيَ فَقَتَلْتَهُ وَأَخَذْتُ
 مِنْهُ هَذَا السَّيْفَ وَكَانَ فِيهِ مَكْتُوبٌ
 أَسْمُ سَعِيدٍ فَقَالَ لَهُ أَبُو الشَّابِّ أَمْرِي
 السَّيْفُ فَنَاولَهُ إِيَّاهُ فَعَرَفَهُ فَقَالَ
 عِنْدَ ذَلِكَ الْحَدِيثِ ذُو سُجُونٍ فَصَارَتْ
 كَلِمَتُهُ الثَّانِيَّةُ مَثَلًا ثُمَّ ضَرَبَ بِهِ
 الرَّجُلُ فَقَتَلَهُ فَلَامَهُ النَّاسُ فِي ذَلِكَ
 فَقَالُوا أَنْقَتِلْ فِي الشَّهْرِ الْحَرَامِ فَقَالَ
 سَبَقَ الْعَدْلَ السَّيْفُ فَصَارَتْ الْكَلِمَةُ
 الثَّالِثَةُ أَيْضًا مَثَلًا

Narratio (sermo) res carcerum est. Di-
 citur de hoc proverbio quod cuidam viro
 fuerunt filij duo, nomen unius Sáadon,
 (Σαυρία) alterius Saïdon (Σαύρις) &
 iverunt ambo (ἐξελέγητον) ad quærendum
 camelum. Reversus est Sáadon: non re-
 ver-

versus est Saïdon. Antequam vero reverteretur Sáadon, pater eorum, quotiescunque videbat imaginem hominis alicujus advenientem, dixit, Estne Saadon an Saïdon? & factus est hic illius sermo proverbium. Evenit autem postea die quodam dum ipse deambulare, & cum eo homo (quidam) alius, in mense Haram (seu Paschali) ut venirent ambo ἐμπροσθέντων) ad locum quendam. Dixitque vir iste patri adolescentum : Videsne hunc locum? Ego occurri in eo puero, & interfeci eum, & accepi ab eo hunc ensen, & erat scriptum in eo nomen Sáïdon. Dixit illi pater adolescentis : Ostende mihi ensen. & tradidit eum ipsi; & agnovit eum pater : dixitque ilico (q. d. apud illud) Sermo res carcerum est. factusque est & hic secundus illius sermo proverbium. deinde percussit eo gladio hominem (illum,) & occidit eum. Accusarunt autem eum homines super hoc, & dixerunt, Occisus est (vir iste) in mense paschali : at (ipse) dixit : Anticipavit justitiam ensis. Et factus est sermo tertius quoque proverbium. S. E.

NOTÆ IOS. SCALIGERII.

حديث *in omni Gallia vocatur, vn compte.*

le compte de la cigogne : *Hispanicè*, con-
seia. *conseia* de viejas, *magistri Hebr.* מעשה
factum, historia. *Sciendum autem est Pa-*
scha Arabicum esse decimo mense شوال,

quod vocatur بحرم الكبير Pascha ma-
jusculum ; alterum autem Pascha est in
mense sequenti, quod حرام vocatur: in quo
Mecham peregrè profiscuntur, votis su-
susceptis. & ipsam *Mecham* vocant etiam
حرام.

NOTÆ TH. ERPENII.

Tres ex hac historia natae parœmia, quarum
usus ex eadem satis est conspicuus. Prima
usurpatur cum auide aliquem expectantes sa-
piusculè in viâ qua venturus est prospicimus,
& aliquem accedere videmus quem tamen
certò non agnoscimus. Secunda : Cum quis
suis verbis capitur, & temere ea effutit qua
ad incolumitatem suam vel maximè debebat
tacuisse ; quod eleganti verbo Belgæ dicunt,
sich

sich verpracten. Tertia: Vbi ob illatam injuriam usque adeo vindictæ cupiditate quis flagrat, adeoque est mora impatiens, ut poenam à magistratu reo infligendam expectare nequeat: sed justitiam (id est sententiam ex jure contra eum ferendam, quo modo & ea vox sumiter proverbio 192.) præveniat, suaque manu ex tempore se vindicet. Meruò autem hic reprehensus fuit quod mense Haram seu vetito, quo festum suum maximum quod Pascha nostri vocant, celebrant, hominem occidisset, cum eo mense occisionem omnem vetet Alcoranus Surata 2. بَقْرَة.

Ceterum cur D. Scaliger Pascha hinc بحرم, & in lib. de Emendatione Temporum Behiram nominet, miror. Ego vocem talem Arabicam non novi. Sed Turca (quod ei imposuisse credo) linguâ suâ festum omne بېرام

Beiram vocant: hinc اولو بېرام, vel

cum Adjectivo Arabico بېرام كبير festum magnum, quod Arabice diceretur

العبد الكبير. Pascha autem, propriè

loquendo, Arabes Mohamedanos non puto agnoscere (et si festum quoddam magnum habeant quod sic à nostris appellari video :)

Christiani habent فصح id est, מצא voce Hebraea nominant. Mecha (Mecca dicunt Arabes, id est, مَكَّة) complura ha-

bet nomina, inter quae جَرَم quod in duali

حَرَمَان habet, مِ Mecham cum Medina, quarum haec sepulchro, illa nativitate Mahomedis celebris est, significat.

LXI.

ذَكَرْتَنِي. الطَّعْمَ وَكُنْتُ نَاسِيًا *
وَأَصْلُهُ أَنَّ رَجُلًا عَلِيَ غَفْلَةً حَمَلَ عَلَيَّ
أَخْرَ وَكَانَ فِي يَدِهِ رُمْحٌ فَأَنْسَاهُ
الدَّهْشُ مَا فِي يَدِهِ فَقَالَ لَهُ الْحَامِلُ
أَلَيْكَ الرُّمْحُ فَقَالَ الْآخَرُ مَعِيَ الرُّمْحُ
وَأَمَّا

وَلَمْ أَشْعُرْ ذَكَرْتَنِي الطَّعْنِ وَكُنْتُ
 نَاسِيًا ثُمَّ طَعَنَهُ وَقَتَلَهُ وَصَارَتْ كَلِمَتُهُ
 مَثَلًا

Admonuisti me transfigere, cum id oblitus essem. Origo ejus, quod vir quidam subito verberavit (*q. d.* tulit contra *vel* supra) alium, in cujus manu erat hasta; & oblivisci eum fecerat stupor mentis quid in manu sua esset, & dixit verberans, (*q. d.* ferens,) Proiice hastam. Et dixit alter, Habeo hastam, & non animadvertēbam? Admonuisti me transfordere, cum id oblitus essem. Deinde transfixit eum eâ hastâ, & interfecit eum. Et factus est sermo ejus proverbium. S. E.

NOTÆ TH. ERPENII.

Vsus hujus ex origine satis patet. حمل *proprie*

est ferre, portare; hic cum علي *constru-*
etum verberare; sicuti & Surata sexta in
Alcorano.

LXII.

كُلُّ شَيْءٍ أَفَاتَهُ مِنْ جِنْسِهِ حَتَّى
 الْحَدِيدِ عَلَيْهِ بِالْمِبرِدِ الْحَدِيدِ
 بِالْحَدِيدِ يَفْلَحُ وَالْفَلَّاحُ هُوَ الشَّقُّ
 وَمِنْهُ فَلَاحَةُ الْأَرْضِ وَهُوَ شَقُّهَا
 بِالْمِخْرَاطِ وَمِنْهُ قَوْلُ الشَّاعِرِ قَوْمَنَا
 بَعْضُهُمْ يَقْتُلُ بَعْضًا لَا يُغِلُّ الْحَدِيدَ
 إِلَّا الْحَدِيدُ

Omnis res corruptio ejus est à genere suo, usque ad ferrum ipsum, cui corruptio sua est in limando (*vel* in lima.) Ferrum ferro finditur. Fissio autem est scissio. & hinc (dicitur) fissio terræ, quæ est scissio ejus aratro; unde dictum Poëtæ: Populi nostri pars partem interficit; non dentat ferrum nisi ferrum. S. E.

NOTÆ TH. ERPENII.

Ipsum proverbium hîc est Ferrum ferro finditur,

tur. quod autem praecedit, nempe, Omnis rei corruptio est à genere suo, ejus solum explicatio est, etsi & sententia loco fortassis etiam venire queat. Et quod sequitur, Fissio est scissio &c. explicat significationem &

فلا quod in Verbo non est admodum usitatum, etsi Nomina ab eo deducta non raro occurrant, ut فلاحة scissio; cultura terræ;

فلاح agricola. simili modo voces allatas explicat Proverbio 176. & 177. Reliqua versum Poëta cujusdam continent; in quo pro يغل (quod est ab أَفَلَّ ensem aut cultrum

ferræ modo dentavit, unde فَلَ deus serratus, Schaere nostratibus) fortassis legendum est يَفَلح findit, Non findit ferrum nisi ferrum. id certe melius hîc videtur congruere. Extat autem, ni fallor, idem hoc Proverbium apud Salomonem Prov. 27. 17. hisce verbis, ברזל בברזל יחד ואיש יחד פני רעהו, quod verto: Ferrum cudit ferrum: & vir cudit faciem socii sui, id est, vir virum, G 5 seu

*seu homo hominem. ut ejusdem plane sit
sensus cum versu Arabico jam allato. חדר
& mutato defectivo in quiescens חרה, signifi-
care cudere persuadet mihi tum locus hîc,
tum Arabicum حد id significans, unde*

*حداد faber ferrarius, & حديد ferrû:
interdum tamen acuere notat, ut & ei syno-
nymum حاد. Vide notas ad Proverb. 24.*

LXIII.

أَمْكُرْ وَأَنْتَ فِي الْحَدِيدِ وَأَصْلُ
هَذَا أَلْتَمَلِ أَنَّ رَجُلًا وَقَعَ فِي يَدِ عَدُوِّهِ
فَلَمَّا أَرَادَ يَقْتُلُهُ قَالَ لَهُ يَا أَمِيرُ لَا
تُفْضِحْنِي بِأَنَّ تَخْرِجَنِي إِلَى النَّاسِ
لَتَقْتُلَنِي بِحَضْرَتِهِمْ إِحْسِنْ وَأَخِّرْ هَذَا
إِلَى أَحَدٍ يَقْتُلَنِي فِي غَيْرِ هَذَا الْمَوْضِعِ
وَكَانَ يَقُولُ هَذَا حَتَّى يَأْتِي

أَحَدٌ

أَحَدٌ مِنْ أَصْحَابِهِ وَيَمْنَعُ الْأَمِيرَ عَنْ
 قَتْلِهِ فَغَمَّ الْأَمِيرُ كَلَامَهُ فَقَالَ
 أَمْكُرْ وَأَنْتَ فِي حَدِيدٍ فَذَهَبَ
 كَلِمَتُهُ مَثَلًا لِمَنْ أَرَادَ يَمْكُرُ وَهُوَ فِي
 أَيْدِي عَدُوِّهِ مَرْبُوطٌ ۝

Comminiscere dolum aliquem dum es in ferro, (dum manibus hostis tanquam compedibus ferreis teneris constrictus.)
 Origo hujus adagii, quod vir quidam incidit in manum inimici sui; & quando voluit inimicus eum interficere, dixit (interficiendus,) O præfecte (domine) ne pudefac me, educendo me ad homines, ut occidas me in præsentia eorum; potius transfer hoc in aliquem qui occidat me in alio ab hoc loco. Dicebat autem hæc donec veniret quidam ex familiaribus ejus, & prohibuit præfectum ab eo interficiendo: & intellexit præfectus sermonem ejus, & dixit: *Excogita dolum dum es in ferro.* & cessit sermo ejus in proverbium, in eum

eum qui vult decipere dum est in mani-
bus inimici sui illigatus. S. E.

LXIV.

عَيْنٌ لَا يَقْشَعُ قَلْبٌ لَا يَحْزَنُ ❊

Oculus non videt, cor non moeret. E.

NOTÆ TH. ERPENII.

*Mens huius elegantissimi adagii est : dam-
num aut malum alicui illatum non afferre do-
lorem quamdiu non videtur, id est, ignoratur.
Circumfertur idem proverbium etiam apud
nostrates, Dat het ooghe niet en siet/*

*En deert het herte niet. قشع inter alia
etiam significat videre.*

LXV.

كَانَ يَوْمًا لَقَمَانُ الْحَكِيمِ يَكْلِمُ
أَصْحَابَهُ فَسَأَلَهُ رَجُلٌ قَبَائِلًا مِنْ
أَيِّنْ تَعَلَّمْتَ الْأَدَبَ فَقَالَ لَقَمَانُ
مِنَ الَّذِي مَالَهُ أَدَبٌ ❊

Acci-

Accidit ut die quadam Locman Doctor verba faceret ad socios suos : & interrogavit eum quidam ex illis : Vnde didicisti illam eruditionem ? dixit Locman , Ex eo qui non habet eruditionem. S.

NOTÆ IOS. SCALIGERI.

An intelligit libros mutos magistros ? nam revera eruditionem solus doctus possidet , non ejus libri. An conjunctim legendum ? Ab eo cujus opes erant eruditio. Ita malim.

NOTÆ TH. ERPENII.

Mihi magis placet ut dicat ab idiotis se habere eruditionem ; quod visa turpitudine ignorantie eorum incitatus fuerit ad studia. Fuit autem hic Locman Doctor quidam vel Prophetæ Mahomedicus , de quo vide Suratum Alcorani xxxi. quæ nomen ejus præfert. Fabulas ejus Arabicas Æsopicas non dissimiles , jam pridem evulgavimus.

LXVI.

إِنَّ الْغُصْنَ إِذَا قَوَّمْتَهَا آتَدَلَّتْ
وَكُنْ تَلْبِينَ إِذَا قَوَّمْتَهَا الْخَشَبُ

Rami , quando correxeris cos rectificantur. trabs autem non lentescit , quando correxeris eam. S.

NOTÆ

NOTÆ IOS. SCALIGERI.

Proverbium Gallicum, Vieil arbre malaisé à redresser. Hic autem preponitur τὸ أَعْبَدُ
quod, ut alibi, quia sunt excerpta.

NOTÆ TH. ERPENII.

Istud أَعْبَدُ *non indicat esse excerpta: passim enim initio sententiarum vacare solet. Estque hæc sententia in se & absolutissima & elegantissima. vide Prov. LXXVII.*

LXVII.

أَعْبَدُ هُوَ الَّذِي لَا عَبْدَ لَهُ

Servus est qui servum non habet. S.

NOTÆ IOS. SCALIGERI.

Tamen servus habebat vicarium, & nihilo minus erat servus quam ipse vicarius.

NOTÆ TH. ERPENII.

Non dicit, Servum non esse qui servum habet; sed servum esse, qui servum non habet; cogitur enim is sibi ipse servire.

LXVIII.

LXVIII.

عَدُوُّ الرَّجُلِ حِمَقُهُ وَصَاحِبُهُ عَقْلُهُ

Hostis hominis stultitia (*vel* ignorantia) ejus : Socius autem ejus (*vel* amicus) prudentia ejus (intellectus ejus.) S.

LXIX.

مُعَادَاةُ الْعَاقِلِ أَحَبُّ مِنْ مُصَادَقَةِ
الْأَخْمَقِ

Inimicitia sapientis præstat amicitia stulti. S.

NOTÆ TH. ERPENII.

Alibi sic legi : عَدُوُّ عَاقِلٍ أَحَبُّ مِنْ

صَدِيقِ جَاهِلٍ Inimicus sapiens (*vel* doctus) præstat amico ignaro.

LXX.

لَا تَقْتَنِ مِنْ كَلْبٍ سُوءٍ جَرُّوْا وَمِنْهُ
قَوْلٌ

قَوْلُ الشَّاعِرِ فِي ذَلِكَ تَرْجُوَ الْوَلِيدَ
وَقَدْ أَغْيَاكَ وَالِدُهُ وَمَا رَجَاكَ بَعْدَ
الْوَالِدِ الْوَلِيدُ

Ne compara à cane malo catulum. Et
hinc dictum Poëtæ de eo: Spem habes de
filio, cum jam afflixerit te pater ejus?
Et quid promittit tibi post patrem filius?
S. E.

NOTÆ TH. ERPENII.

Græci: Ἐκ κακῆς κόρας κακὸν ὄν: Mali
corvi malum ovum. hinc Euripides οὐκ
ἐν γυναικὶ χηρὸς, ἐκ κακῆς πατρός. Ele-
gans est illud Italicum: Chi da gatta na-
sce forizi piglia.

LXXI.

كُلُّ مَجْرٍ بِالْخَلَاءِ يَسِرُّ * وَأَصْلُهُ
أَنَّ الرَّجُلَ يُجَرِّى فَرَسَهُ بِالْمَكَانِ
الْخَائِي الَّذِي لَا مُسَابِقَ لَهُ فِيهِ وَهُوَ
مُسْرُورٌ بِمَا يَرَى مِنْ فَرَسِهِ

Omni

Omnis cursus in deserto exhilarat. Orig-
go ejus quod vir quidam admisit ad cur-
sum equum suum in loco deserto, in quo
non erat qui anteverteret eum (equum :)
ipse autem gavisus est eo quod de equo
suo videbat. S. E.

NOTÆ TH. ERPENII.

*Nihil elegantius nec verius hoc adagio. Solent
homines mirificè sibi placere, ac de conditio-
ne suâ, ut ut ea sit vilis, gaudere, quamdiu
non vident alios qui super eos excellent: sic
vel infra mediocritatem docto, si solus sit, vel
inter ignaros, sua arridet eruditio: inter pau-
peres Cræsum se cum gaudio reputat, is cui
paululum nummorum est. paucis. Velocis-
simum se putat quisque & gaudet cum in de-
serto currit, ubi nemo est à quo antevertatur.*

LXXII.

إِقْدَحْ لِي أَضِيَّ لَكَ * أَعْنِي * كُنْ
يَا أَكُنْ لَكَ

Excute mihi ignem & ego tibi alluce-
bo. *id est,* Esto mihi ero tibi. S.

LXXIII.

كُلُّ وَاحِدَةٍ بِأَبِيهَا مُعْجَبَةٌ * وَأَصْلُ
 هَذَا الْمَثَلِ أَنَّ جَوْقَةَ نِسَاءٍ دَخَلْنَ
 إِلَى عِنْدِ كَاهِنَةٍ وَكُلُّ وَاحِدَةٍ
 تَذْكُرُ مَجْدَ أَبِيهَا وَتَفْتَخِرُ بِهِ
 فَقَالَتِ الْكَاهِنَةُ كُلُّ وَاحِدَةٍ بِأَبِيهَا
 مُعْجَبَةٌ فَذَهَبَتْ الْكَلِمَةُ مَثَلًا

Vnaquæque laudat patrem suum. Ori-
 go hujus adagij, quod turba mulierum
 ingressæ sunt ad hariolam, & unaquæque
 commemorabat laudem patris sui, & in
 eo gloriabatur: & dixit hariola; Vnaquæ-
 que vestrum magnificat patrem suum. &
 vertit sermo in proverbium. S.

NOTÆ TH. ERPENII.

Скѣмъ cuique pulchrum. Sed videtur potius
 vertendum proverbium: Vnaquæque pa-

trem suum admiratur. est enim **أَعْجَبَ**
 admiri-

admirari : fieri tamen quoque potest , ut
hoc loco significet admirandum prædicare,
sed tunc forte melius dicatur in secunda Con-

jugatione مُعْجَبَةٌ

LXXIV.

لَقَدْ دَلَّ مَنْ بَالَتَ عَلَيْهِ الثَّعَالِبُ *
وَأَصْلُ هَذَا أَنَّ رَجُلًا مِنَ الْعَرَبِ كَانَ
يَعْبُدُ صَنَمًا فَنَظَرَ يَوْمًا إِلَى ثُعَلٍ
وَجَاءَ حَتَّى بَالَ عَلَيْهِ فَقَالَ لَقَدْ
دَلَّ مَنْ بَالَتَ عَلَيْهِ الثَّعَالِبُ فَذَهَبَتْ
هَذِهِ الْكَلِمَةُ مَعَهُ لَا

Satis humiliatus est super quem min-
xerunt vulpes. Origo hujusce, quod qui-
dam ex Arabibus colebat idolum ; & die
quadam respexit ad vulpem, & venit
(vulpes) donec mingeret super eum, &
dixit : Satis humiliatus est, super quem
minxerunt vulpes. & cessit hic sermo in
proverbium. S. E.

NOTÆ TH. ERPENII.

Puto adagionem in illos dici qui reverentia, & honoris exhibendi gratiâ verbis multis, & gestibus se plurimum humiliant. suspicor

autem pro **الي ثعلب** *respexit ad vulpem,*

legendum potius esse **البه ثعلب** *vidit eum*
vulpes.

LXXV.

**إِذَا كَانَ صَاحِبُكَ عَسَلًا لَا تَأْكُلْهُ
كُلَّهُ**

Cum fuerit amicus tuus mel, ne comederis eum totum. S.

NOTÆ IOS. SCALIGERI.

Multi abutuntur lenitate & facilitate amicorum, item liberalitate. Hoc nos quotidie damno nostro experimur.

LXXVI.

**أَعْرِضْ عَنِ الْعَوْرَاءِ إِنْ سَمِعْتَهَا وَاقْعُدْ
كَانَكَ**

كَأَنَّكَ عَاقِلًا لَمْ تَسْمَعْ الْعَوْرَاءَ أَيْ
الْكَلَامَ الْقَبِيحَ

Declina à turpitudine si audis illam, & sede tanquam cogitabundus non audires turpitudinem, *id est*, sermonem obscœnum. S.

LXXVII.

إِنْ دَوَّاءُ الشَّقِّ تَحْوِيصُهُ أَيْ
خِيَاطُهُ

Medicina rupturæ (in veste) reparatio ejus, *id est* confutio. E.

NOTÆ TH. ERPENII.

تحويص *nunquam legi, ejus tamen notio hic non videtur esse difficilis, quippe explicata per خياط.*

LXXVIII.

أَخَيْرُ مِنَ الْخَبِيرِ فَاعِلُهُ وَأَشَرُّ مِنَ
الشَّرِّ فَاعِلُهُ

Melior est bono faciens bonum : & pejor est malo faciens malum. E.

NOTÆ TH. ERPENII.

Quia nempe, ut Philosophi ajunt, Causa efficiens melior effectui, & deficiens deterior defectu suo est.

LXXIX.

كَانَ جَرِيحًا فَبَرِيٍّ ۞ قَالَ
هَذَا بَعْضُ حُكْمَاءِ الْعَرَبِ وَوَاحِدٌ
مِنْهُمْ مَاتَ ابْنُهُ فَبَكَاهُ ثُمَّ بَعْدَهُ
قَالَ هَذِهِ الْمَقَالَةُ فَذَهَبَ مَثَلًا ۞

Vulneratus erat & convaluit. Dixerunt hoc quidam sapientum Arabum : & quidam eorum quod mortuus esset filius suus deflevit eum : tandem autem dixit hanc sententiam ; quæ abiit in proverbium. E.

LXXX.

مَنْ يَفْعَلِ الْخَيْرَ لَا يَعْدَمُ جَوَانِيهَ ۞

Qui

Qui operatur bonum , non privabitur
retributione ejus. E.

NOTÆ TH. ERPENII.

Idem cum proverbio LXXVIII, quod vide.

LXXXI.

لَا يَذْهَبُ الْعُرْفُ بَيْنَ اللَّهِ وَالنَّاسِ ❁

Non intercedit notitia inter Deum &
homines. E.

NOTÆ TH. ERPENII.

*Mens , ni fallor , est : Non licere hominibus
rationem factorum Dei ab ipso exigere , quod
quisque ab eo solet quicum necessitudine & fa-
miliaritate conjunctus est.*

LXXXII.

رَبِّ أَخِي لَكَ لَمْ تَلِدْهُ أُمِّي * وَسَبَبُ
هَذَا الْمَثَلِ أَنَّ يَوْمًا رَجُلًا رَأَى رَجُلًا
مُسْتَخْلِبًا بِأَمْرَأَةٍ فَقَالَ لَهَا مَنْ
هَذَا فَقَالَتْ أَخِي فَقَالَ رَبِّ أَخِي
لَكَ

لَكَ لَمْ تَلِدْهُ أُمِّكَ فَصَابِرٌ مَثَلًا

Fortassis frater tuus est, at quem non peperit mater tua. Causa hujus proverbij : quod die quodam homo quidam vidit virum subductum cum muliere: dixitque ei (mulieri,) Quis (est) iste? illa respondit, Frater meus. Fortassis, ait, frater tuus est (at) quem non peperit mater tua. factumque est proverbium. E.

NOTÆ TH. ERPENII.

Solent puella & mulieres, etiam in hisce terris, visa cum procis suis colloqui, quo suspicionem omnem amoris impediunt, dicere, eos fratres aut cognatos sibi esse. quæ impostura proverbium istud peperit, & conservat.

LXXXIII.

أَنْصُرْ أَخَاكَ ظَالِمًا أَوْ مَظْلُومًا

Adjuva fratrem tuum injuriam facientem aut patientem. E.

NOTÆ TH. ERPENII.

Sententia parum Christiana.

LXXXIV.

LXXXIV.

مَعَاتِبَةُ الْإِخْوَةِ أَخَيْرُ مِنْ قِتْدِهِ

Correptio fratris melior est amissione
ejus. E.

NOTÆ TH. ERPENII.

*Prestat interdum à fratre corripì, (vel eum
corripere) & reprehendi, (vel reprehendere)
quam eum amittere. Fortassis etiam verti
queat: Rixa cum fratre, &c. quod tamen
minus probarem.*

LXXXV.

وَقَعَ فُلَانٌ فِي سِنِّ رَأْسِهِ أَيُّ
أَصَابَهُ مَا شَاءَ خَاطِرُهُ وَاشْتَهَى

Cecidit quidam (ὁ δεινὰ) in dentem ca-
pitis ejus. *id est*, Evenit illi quod voluit
& desideravit. E.

NOTÆ TH. ERPENII.

Quod voluit, *ad verbum*, quod voluit ima-
ginatio ejus. *Sed usurpant quoque Arabes*

hoc خَاطِرٌ *pro dominatione vel excel-*

lencia, ut vulgo loquuntur : ut vertere possis :
quod dominatio ejus voluit & desideravit.

LXXXVI.

قَالَ أَبُو عُبَيْدٍ إِذَا أَصَابَ الرَّجُلُ
عِنْدَ صَاحِبِهِ أَكْثَرَ مِمَّا يَرِيدُ مِنَ
الْخَصَبِ قَبْلَ وَجْدِ عِنْدَهُ ثَمَرَةَ الْغُرَابِ
وَقَالَ ذَلِكَ أَنَّ الْغُرَابَ يَنْتَقِي مِنَ
الثَّمَرِ أَطْيَبَهُ وَأَجْوَدَهُ وَيَأْكُلُهُ

Dixit Abu Vbeid : Cum invenit quis
apud amicum suum plus quam vult ex a-
bundantia, dicitur invenisse apud eum
fructum corvi. Dixitque id propterea
quod corvus seligit ex fructibus optimum
quemque & elegantissimum, comedit-
que eum. E.

NOTÆ TH. ERPENII.

Proverbium itaque hinc est وجد ثمره الغراب
inve-

invenit fructum corvi. *reliqua verba aucto-
rem ejus, usum & rationem explicant.*

LXXXVII.

مَنْ ذَهَبَ مَالُهُ هَانَ عَلَى أَهْلِهِ وَرُؤْيُ
عَنْ رَجُلٍ مِنْ أَهْلِ الْعِلْمِ إِنَّهُ مَرَّ بِهِ
رَجُلٌ مِنْ أَهْلِ الْأَمْوَالِ فَتَحَسَّرَ
لَهُ وَأَكْرَمَهُ فَقِيلَ لَهُ بَعْدَ ذَلِكَ
أَكَانَتْ لَكَ إِلَى هَذَا حَاجَةٌ فَقَالَ
لَا وَلَكِنْ رَأَيْتُ دَا أَلْمَانَ مُهَيَّبًا

Is cujus opes iverunt vilis est apud suos
(*q. d. populum suum.*) Exemplum (ex-
tat) de viro docto (*q. d. virò ex populo
scientiæ:*) is enim, cum præteriret eum
vir dives (*q. d. vir ex populo divitiarum*)
movit se ad illum, & honoravit eum. Et
dictum est ei postea: Est ne tibi cum isto
negotium? respondit: Non; sed video
divitem reverendum (honorandum) esse.

NOTÆ TH. ERPENII.

Honorem exhibuit hic Philosophus diviti, non alia de causa, quam ut interrogatus cur id fecisset, occasionem haberet commodam eos perstringendi qui ex opibus hominem aestimant, atque adeo solos divites colunt & venerantur. Egregios Arabismos faciunt dua ista voces, اهل populus, & نى possessor;

de quibus alibi. مَرَسَ est propriè ire,

hic cum ب constructum præterire, ut passim alibi.

LXXXVII.

وَمَثَلٌ فِي الْعَامَّةِ فِي أَكْتِسَابِ
الْمَالِ لِغَيْرِهِ الْمَالِ رَبِّ سَاعٍ
لِقَائِهِ

Adagium est inter vulgus, cum lucratur quis alij quam sibi opes, Fortassis currens sedenti. E.

NOTÆ TH. ERPENII.

Proverbium itaque est, sed vulgare, nec à doctis

doctis usurpatum : Fortassis currens sedenti.

LXXXIX.

إِذَا نَزَلَ الْعَالِمُ نَزَلَ بِزَلَّةٍ عَالِمٍ

Cum errat eruditus errat errore erudito. E.

NOTÆ TH. ERPENII.

Eruditi errorum suorum causas plerumque graves & rationes habere solent : At ignari in errores quoslibet nullis rationibus moti facillimè prolabuntur.

XC.

يَا طَبِيبًا طَبِّ لِنَفْسِكَ * يُقَالُ
لِلرَّجُلِ الْجَاهِلِ بِالْأَمْرِ وَهُوَ مَعَ جَوَاهِرِ
يَدِّي الْمَعْرِفَةِ

O medice medere tibi ipsi. Dicitur viro ignoranti rem, quique cum ignorantia sua præsumat notitiam. E.

NOTÆ TH. ERPENII.

Melius Scholiastes id explicasset, si dixisset : Dicitur in eos, qui cum alijs consulere velint sibi

sibi ipsis nequeunt. Usurpatur à Christo Luce 4. ubi tamen in contextu Romæ excuso hoc modo concipitur : أَيُّهَا الْمَتَطَيِّبُ أَشْفِ

نَفْسَكَ .

XCI.

وَهَلَّ يَنْهَضُ الْبَارِي بِغَيْرِ جَنَاحٍ *
يَقَالُ فِي قِلَّةِ الْأَعْوَانِ وَالْمَاصِرِينَ *

An volabit (*id est*, volare queat) avicula sine ala ? Dicitur in paucitate auxiliorum, & adjutorum. E.

NOTÆ TH. ERPENII.

Oggeriter iis qui ad opus aliquod incitant eum qui medijs ad id necessarijs destituitur.

نَهَضَ est surgere : & de pullis avium dictum , idoneum fieri ad volatum.

بَارِي avicula nomen est, sed cujus modi nescio : vereor ut fideliter scriptum sit.

XCII.

كَأَلْقَابِضٍ عَلَى الْمَاءِ * أَعْنِي *
 كَالَّذِي يَرِيدُ يَقْبِضُ الْمَاءَ
 بِيَدِهِ وَلَبَسَ يَبْقِي فِي يَدِهِ مِمَّا أَخَذَ
 شَيْءٌ *

Vt qui prehendit aquam. *id est*, Sicut
 qui vult capere manu sua aquam, & non
 manet in manu ejus de eo quod accepe-
 rat, quicquam. E.

XCIII.

هُوَ يَرْقُمُ الْمَاءَ إِنَّهُ يَرْقُمُ حَيْثُ لَا يَثْبُتُ
 الرَّقْمُ

Ipse pingit aquam : quoniam pingit
 ubi non manet pictura. E.

NOTÆ TH. ERPENII.

إِنَّهُ legendum أَعْنِي, aut loco saltem ejus hîc
 ponitur. quæ enim sequuntur ὁλόγιον conti-
 nent,

nent, nec sunt de essentia adagij; quod idem extat apud Græcos εις ὑδωρ γράφειν, & inanem ac frustraneam operam denotat, ut precedens.

XCIV.

فَلَا تَكُنْ كَلْبَ أَصْحَابِكَ

Ne sis canis amicorum tuorum. E.

NOTÆ TH. ERPENII.

Vide supra Proverb. xxxiv.

XCV.

مَنْ سَأَلَ صَاحِبَهُ فَوْفَ طَاقَتِهِ فَقَدْ

أَسْتَوْجَبَ الْحَرَمَانَ

Qui rogat amicum suum supra vires ejus, meretur prohibitionem (recusationem.) E.

XCVI.

لَا أَطْلُبُ إِثْرًا بَعْدَ عَيْنٍ * وَأَصْلُ

هَذَا الْمَثَلِ أَنَّ رَجُلًا كَانَ لَهُ أَخٌ
مَقْتُلُهُ

قَتَلَهُ رَجُلٌ فَأَلْتَقَاهُ أَخُوهُ فَأَرَادَ
 قَتْلَهُ فَقَالَ الرَّجُلُ دَعْنِي وَلَكَ مِائَةٌ
 مِنْ الْإِبِلِ فَقَالَ لَهُ لَا أَطْلُبُ إِثْرًا
 بَعْدَ عَيْنِي ثُمَّ قَتَلَهُ

Non quæram vestigium post oculum.
 Origo hujus adagij est, quod cuidam vi-
 ro erat frater, quem occidit quidam; oc-
 curritque ei frater ejus, voluitque eum
 occidere. At dixit vir iste: Dimitte me,
 & dabo) tibi centum camelos. Ipse ve-
 rò respondit ei: Non quæram vestigium
 post oculum. Deinde occidit eum. E.

NOTÆ TH. ERPENII.

*A Venatoribus petita loquutio est; cen fidem
 facit huic simillimum Italorum Proverbium:
 Quando vedi il lupò non cercate le sue
 pedate; id est, quum lupum videris ne
 quære vestigia ejus. quo significant, ni fal-
 lor, incerta certis præferenda non esse: quæ*

Et proculdubio Arabici hujus mens quoque est.

XCVII.

كَيْسَ مِنَ الْعَدْلِ سُرْعَةُ الْعَدْلِ

Non est ex justitia celeritas justitiæ. E.

NOTÆ TH. ERPENII.

Potes et vertere : Non est justitia celeritas justitiæ ; ut من *sit pleonasticum. Vox autem justitia priori loco propriè sumitur, posteriori vero pro sententia à judice lata, ut Proverb. CLX. Non itaque precipitanda sunt judicia ; sed omnis causa in bonam deliberationem Ponenda. C. Deus. 11. q. 1.*

XCVIII.

إِنَّا وَتَرْتُ أَمْرًا فَاحْذَرْ عَدَاوَتَهُ

Cum relinquis rem (vel negotium) cave à contrarietate ejus. E.

NOTÆ TH. ERPENII.

Verbum وَتَرْتُ significat tendere, diminuere,
adver-

adversari, vindicare, & relinquere: quorum ultimum huius mihi videtur loci esse, ut mens sit: Dum vitas vitium vide ne in contrarium curras: in medio enim consistit virtus. Si pro *أَمِيرًا* legas *أَمِيرًا*, sic veres: Cum adversaris principi cave ab inimicitia ejus.

XCIX.

مَنْ يَنْزِعَ الشَّوْكَ مَا يَحْصُدْ بِهِ
الْعَنْبَ

Qui serit spinas non metet cum iis
vas. E.

NOTÆ TH. ERPENII.

Sic Christus Matth. 7. هَلْ يَجْتَبِي مِنْ
الشَّوْكِ عِنَبٌ An colligitur ex spinis

vua? Cicero: Vt sementem feceris ita metes.

C.

مَا لِي ذَنْبٌ إِلَّا ذَنْبٌ صَحَرَ * وَصَحَرَ
 اسْمُ امْرَأَةٍ بِنْتِ لُقْمَانَ وَكَانَ أَبُوهَا
 وَأَخُوهَا لَقِيمٌ خَرَجَا إِلَى الصَّيْدِ فَسَبَقَ
 فِي الرُّجُوعِ الْإِبْنُ فَخَدَمَتِ الْبِنْتُ
 وَصَنَعَتْ طَعَامًا مِنْ الْغَنِيمَةِ فَلَمَّا
 رَجَعَ أَبُوهَا قَدَّمَتْ إِلَيْهِ الطَّعَامَ
 وَعَلِمَ أَنَّهُ مِنْ غَنِيمَةِ ابْنِهِ فَلَطَمَهَا
 لَطْمًا فَصَارَتْ عُقُوبَتُهَا مَثَلًا لِكُلِّ
 مَنْ لَا ذَنْبَ لَهُ وَيُعَاقَبُ فِيهِ * ❦

Non est mihi culpa, nisi culpa Sohara.
 Est autem Sohara nomen mulieris, filius
 Locmani. Exiveratque pater ejus & fra-
 ter Lakîmon ad venandum. Filius autem
 ant.

anticipavit reditum , ministravitque ei filia, & paravit ei cibum de praeda (quam ceperat.) ut autem reversus est pater, præposuit ei cibum : cognovitque pater cum esse de praeda filij sui, ac impegit ei (filiæ) alapam : factaque est poena ejus proverbium , omni qui cum innocens est, poenas tamen dat. E.

NOTÆ TH. ERPENII.

Ab iis itaque dici consuevit qui benefaciendo malam ineunt gratiam : quod ut ne nobis in hujus opusculi editione eveniat , faxit Deus. Atque ita habes , benevole Lector , duas Proverbiorum centurias. de quibus tamen hoc te scire volo, In exemplari Domini de Flurence ea minus accurate fuisse distincta, ita ut interdum plura in unum contracta fuerint , interdum unum in plura distracta. quæ causa fuit cur & CXCVII solum ibi fuerint. verum ego ea quam potui accuratissimè distinxi, unde & forte fortuna perfectius hic numerus est natus. Cæterum cõperi postea unum à D. Scaligero & me fuisse neglectum, quod ponebatur post Proverbium 132. id autem visum fuit nunc addere : sed hoc in loco , ne
nume-

*numerus ordoque prima editionis turbentur.
estque hoc*

لَا تَكُنْ كَثِيرَ الْكَلَامِ فَيَحْقِرُوكَ
مُعَارِفُوكَ

Ne esto multi sermonis, ne te vilipendant familiares tui.

*Quod, si ponatur loco Proverby LXXVII.
quod idem est cum LI. manebit jam consti-
tutus numerus. VALE.*

FINIS.

Am 1466711